

Opdrachtgever

CBS

Centraal Bureau voor de Statistiek

Onderzoek

*Nederland in 2014 : een economisch
overzicht*

Einddatum – 26 maart 2015

Categorie

Arbeidsmarkt

Nederland in 2014 : een economisch overzicht

Conclusie

Presentatie van statistische gegevens over de economie in 2014, met onder andere aandacht voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid, de arbeidsparticipatie, de inkomens en de sociale zekerheid. De werkgelegenheid trok in 2014 aan. In het tweede kwartaal begon het aantal banen te stijgen, na een daling vanaf begin 2012. Gemiddeld lag het aantal banen in 2014 nog wel iets lager dan in 2013. Dit kwam door een verdere daling van het aantal banen van werknemers; het aantal banen van zelfstandigen ging juist omhoog. Ook het aantal openstaande vacatures liep in 2014 verder op. Er ontstonden veel meer vacatures dan een jaar eerder en er werden er ook meer vervuld. Terwijl de kortdurende werkloosheid in 2014 afnam, nam de langdurige werkloosheid opnieuw toe. Daardoor kwam het aantal werklozen iets hoger uit dan een jaar eerder. De arbeidsparticipatie bleef met krap 65% onder het niveau van 2013. Het aantal flexwerkers en zelfstandigen zonder personeel nam verder toe. Er waren in 2014 opnieuw méér bijstandsontvangers. De stijging was wel kleiner dan in het voorafgaande jaar. Het aantal personen dat langdurig in de bijstand zit, bleef vrijwel constant. Het aantal WW-ontvangers nam toe. Ongeveer de helft van de mensen die in het eerste kwartaal van 2014 de WW verlieten, had daarna werk. Het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering bleef net als in voorgaande jaren vrijwel gelijk. Het reëel beschikbaar inkomen van huishoudens steeg in 2014, na twee jaar van daling. Ook nam het financieel bezit van huishoudens toe. Verder zijn huishoudens op beperkte schaal nieuwe schulden aangegaan. De hypothecaire schuld daalde per saldo met 6 miljard euro.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/pmr7i5q1>

Nederland

in 2014

Een economisch overzicht

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Nederland in

2014

Een economisch overzicht

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Cijfer geheim
-	Nihil
-	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2014-2015	2014 tot en met 2015
2014/2015	Het gemiddelde over de jaren 2014 tot en met 2015
2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2014 en eindigend in 2015
2012/'13 -2014/'15	Oogstjaar, boekjaar enz., 2012/'13 tot en met 2014/'15

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Centraal Bureau voor de Statistiek, Studio BCO
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contact formulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
Fax 045 570 62 68
ISBN: 978-90-357-1810-4

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2015.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Voorwoord

De Nederlandse economie klimt in 2014 voorzichtig uit het dal. De bedrijvigheid, de export en de werkgelegenheid groeien en ook de woningmarkt trekt weer aan. Met het nog wel fragiele herstel lijkt aan een uitzonderlijk lange periode van economische neergang een einde te zijn gekomen. Het beginpunt van die crisis werd gemarkeerd door de val van de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers in september 2008. Na die val volgde in veel landen waaronder Nederland een periode van sterke economische krimp. Hierna leken we op weg naar herstel, maar vanaf begin 2011 werd de opwaartse lijn onderbroken en kwam Nederland snel in een tweede periode van recessie.

Die tweede recessie was in Nederland hardnekkiger dan in veel buurlanden, maar het lijkt er zoals gezegd op dat we deze periode nu afgesloten hebben. Er zijn diverse positieve signalen. Zo werd de groei die ons land in 2014 kende niet alleen gedragen door de export, maar tevens door de consumptie en de investeringen. Ook is de olieprijs gezakt, wat goed is voor consumenten en producenten. Verder is de euro sterk in waarde afgenomen, wat een stimulans vormt voor verdere groei van de export. De rente op staatsobligaties ligt zelfs op een historisch laag niveau, zodat de rentelasten van de overheid afnemen. Het overheidstekort bleef met 2,3 procent van het bbp ruim binnen de EMU-norm. Het vertrouwen van zowel consumenten als producenten is toegenomen en er werden zelfs voor het eerst in jaren weer meer kinderen geboren. Maar nog niet op alle vlakken gaat het goed. Zo ligt de omvang van onze economie nog 2 procent onder het niveau van 2008, waar die van veel omringende landen hier al boven ligt. Ook is de werkloosheid maar liefst twee maal zo hoog als in 2008. Bovendien is de langdurige werkloosheid en het aantal mensen met bijstand of WW verder gestegen.

Met de reeks Nederland in 20XX, die nu voor de derde keer is uitgebracht, schetst het CBS een eerste, zo volledig mogelijk sociaaleconomisch beeld van het voorbije jaar. Het CBS doet dit op het vroegst mogelijke moment, namelijk wanneer het de eerste jaarcijfers over de huishoudensinkomens, de winsten van ondernemingen en de overheidsfinanciën uitbrengt. Voor een zestiental onderwerpen wordt in Nederland in 2014 kort uiteengezet wat er gaande is. Ideaal om snel een breed overzicht krijgen van wat er speelt binnen de Nederlandse economie.

Directeur-Generaal
Dr. T.B.P.M. Tjin-A-Tsoi

Den Haag/Heerlen, maart 2015

Inhoud

Voorwoord	3
1. Bevolking	7
2. Economie	11
3. Internationale vergelijking	15
4. Buitenlandse handel	19
5. Huishoudens	23
6. Ondernemingen	27
7. Overheid	31
8. Faillissementen	35
9. Werkgelegenheid	39
10. Arbeidsparticipatie en werkloosheid	43
11. Sociale zekerheid	47
12. Vertrouwen	51
13. Prijzen	55
14. Woningmarkt	59
15. Financiële markten	63
16. Rente	67
Gebeurtenissen in 2014	71

1.

Bevolking

Bevolkingsgroei neemt sterk toe

De Nederlandse bevolking is in 2014 sneller gegroeid dan in de voorbije jaren. Er kwamen bijna 73 duizend personen bij. Dat de groei is versneld komt vooral doordat de immigratie is opgelopen tot een recordhoogte van 181 duizend. De emigratie bleef ongeveer gelijk. Het aantal geboorten nam voor het eerst in vijf jaar toe.

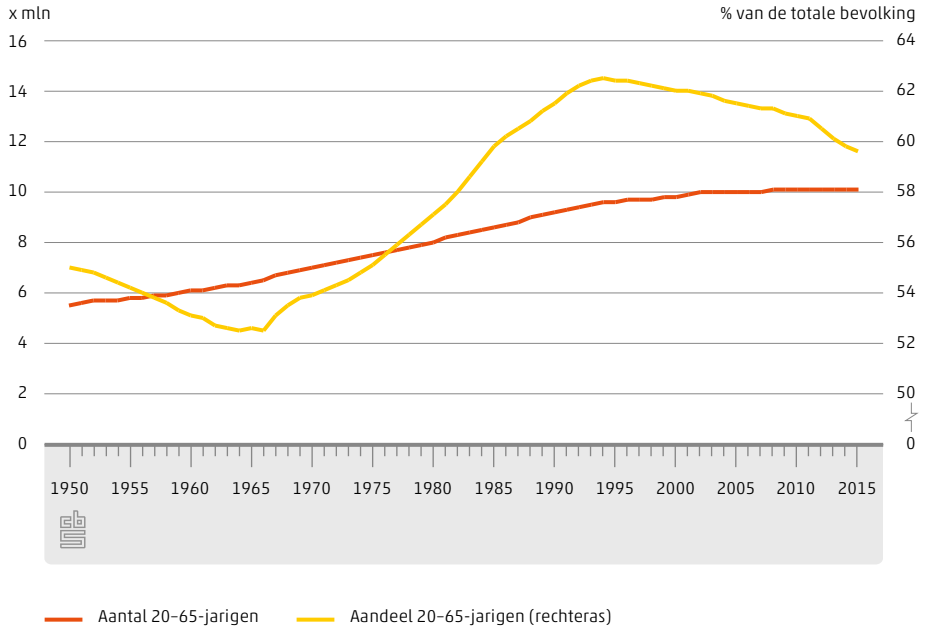
Niet eerder zoveel immigranten

In 2014 groeide de Nederlandse bevolking voor het eerst sinds 2012 weer sneller dan in voorgaande jaren. Dit kwam vooral doordat de immigratie met ruim 181 duizend personen een nieuwe recordhoogte bereikte. Het aantal mensen dat Nederland verliet bleef met 144 duizend ongeveer gelijk. Het aantal immigranten minus het aantal emigranten kwam uit op ruim 37 duizend personen. Dit 'migratiesaldo' was bijna tweemaal zo hoog als in 2013.

De grootste groep immigranten, 24 duizend personen, was van Poolse herkomst. Zij vormden daarmee zelfs een grotere groep dan de bijna 22 duizend autochtone remigranten. Veel mensen van Poolse komaf verlieten Nederland ook weer, maar per saldo kwamen er bijna 12 duizend Polen bij. Inmiddels zijn de Polen in omvang de vijfde groep immigranten, na ingezetenen die in Turkije, Marokko, Suriname en Indonesië zijn geboren.

Vanaf de tweede helft van 2013 is het aantal mensen dat in Nederland asiel aanvraagt gestegen. Met name het aantal asielverzoeken van Syriërs nam toe. Het aantal Syrische immigranten kwam uit op 8,5 duizend. Een asielzoeker telt pas als immigrant bij inschrijving in het bevolkingsregister, in de regel na zes maanden. Naast Syriërs waren er vooral meer Eritreeërs die asiel aanvroegen. Dit waren er zo'n 2 duizend, tegenover minder dan 500 in 2013.

Bevolking 20-65 jaar, stand op 1 januari

Bevolkingsontwikkeling

	2008	2011	2012	2013	2014
	x 1 000				
Levendgeborenen	184,6	180,1	176,0	171,3	174,5
Overledenen	135,1	135,7	140,8	141,2	139,1
Immigratie	143,5	163,0	158,4	164,8	181,4
Emigratie	117,8	133,2	144,5	145,7	143,9
Natuurlijke aanwas	49,5	44,3	35,1	30,1	35,4
Migratiesaldo	25,7	29,8	13,9	19,6	37,4
Bevolkingsgroei	80,4	74,5	49,2	49,7	72,9

Meer kinderen geboren

In 2014 liep het aantal geboorten voor het eerst sinds 2009 weer op. Hier lijkt sprake van een inhaalslag: vrouwen die het krijgen van kinderen eerder uitstelden door de ongunstige economische situatie, beginnen nu alsnog aan kinderen. Vooral het aantal vrouwen van net boven de dertig dat een kind kreeg, was in 2014 wat hoger dan in de voorbije jaren. Onder jongere vrouwen trad een dergelijke stijging niet op.

Het aantal personen dat overleed lag in 2014 iets lager dan in 2013. In totaal kwamen er door 'natuurlijke aanwas' ruim 35 duizend personen bij. Dat is 5 duizend meer dan in 2013. Het saldo van geboorte en sterfte is echter nog altijd laag ten opzichte van enkele jaren geleden.

Aandeel 20-65-jarigen neemt versneld af

De Nederlandse bevolking is in hoog tempo aan het vergrijzen. Vanaf januari 2011 neemt het aantal 65-plussers versneld toe, aangezien de eerste babyboomers in die maand de 65-jarige leeftijd bereikten. Hierdoor is het aantal 65-plussers opgelopen van 2,6 miljoen begin 2010 naar 3,0 miljoen begin 2015. Het percentage 65-plussers liep in deze periode ook op, van 15,6 naar 17,8 procent van de totale bevolking. Het percentage 65-plussers stijgt overigens al veel langer door lagere geboorteaantallen en een hogere levensverwachting.

Met de huidige vergrijzing is de stijging van het aantal 20-65-jarigen tot stilstand gekomen; als aandeel van de totale bevolking neemt dit aantal dan ook al een tijd af. Door de komst van de babyboomers steeg het aandeel 20-65-jarigen van 52,6 procent begin 1965 naar 62,4 procent begin 1995. Hierna zette een daling in, die vanaf begin 2011 versneld doorzet. Begin 2015 kwam het percentage 20-65-jarigen uit op 59,8 procent. De verwachting is dat het aandeel verder afneemt tot 52 procent in 2040.

73000 inwoners erbij

2.

Economie

Economisch herstel zet door

De Nederlandse economie is in 2014 licht gegroeid, na twee jaren van krimp. De groei werd gedragen door een toename van zowel de consumptie, de investeringen als de uitvoer. In voorgaande jaren droeg alleen de uitvoer positief bij aan de economische ontwikkeling.

Breed gedragen groei

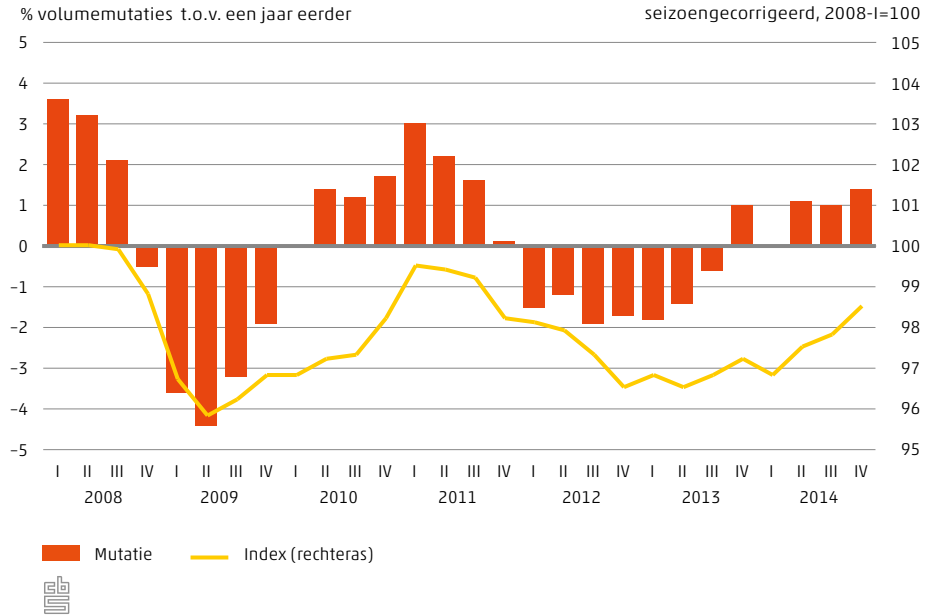
De Nederlandse economie is in 2014 met 0,9 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. Hiermee zette het gematigde herstel, dat halverwege 2013 begon, voorzichtig door. Met uitzondering van het eerste kwartaal was er in alle kwartalen van 2014 sprake van groei. De krimp in het eerste kwartaal was voor een groot deel toe te schrijven aan de relatief zachte winter, waardoor er minder aardgas werd geproduceerd. Ondanks het verminderde aardgasverbruik groeide de gemiddelde consumptie door huishoudens in 2014 licht. De investeringen groeiden met 3,4 procent. Voor zowel de investeringen als de consumptie door huishoudens was het de eerste groei sinds 2011. In voorgaande jaren leverde alleen de uitvoer een positieve bijdrage aan de economische groei.

Consumptie door huishoudens trekt licht aan

De groei van de consumptie door huishoudens kwam in 2014 uit op 0,1 procent. De consumptie van de meeste goederen en diensten nam duidelijk toe. Consumenten schaften voor het eerst sinds lange tijd weer meer duurzame consumptiegoederen aan, vooral elektronica. Ook consumeerden ze meer in de horeca dan een jaar eerder. De overheidsconsumptie kromp in 2014 daarentegen voor het vierde jaar op rij. Wél is de krimp de laatste jaren steeds verder afgevlakt, in 2014 kwam hij uit op 0,3 procent.

Omvang economie (bbp)

Bbp en bestedingen

	2008	2011	2012	2013	2014
	% volumemutaties ten opzichte van een jaar eerder				
Bbp	2,1	1,7	-1,6	-0,7	0,9
Invoer	1,8	3,5	2,8	0,8	4,0
Uitvoer	1,5	4,4	3,3	2,0	4,0
Consumptie huishoudens	1,0	0,2	-1,4	-1,6	0,1
Consumptie overheid	4,1	-0,2	-1,6	-0,3	-0,3
Investerings	4,8	5,6	-6,0	-4,0	3,4

Investerings gegroeid

De investeringen groeiden in 2014 met 3,4 procent. In bijna alle typen werd meer geïnvesteerd. Zo zijn de investeringen in gebouwen aangetrokken en hebben bedrijven meer geïnvesteerd in machines en software. De investeringen in vervoermiddelen, met name auto's en overig wegvervoer zoals vrachtwagens, liepen in 2014 nog wel terug. Dat kwam onder meer doordat in 2013 extra veel auto's zijn aangeschaft. Bedrijven anticipeerden toen op fiscale veranderingen per 1 januari 2014 waardoor auto's duurder zouden worden.

De investeringen bereikten begin 2013 een dieptepunt, waarna een herstel werd ingezet. Begin 2014 leek dit herstel te stikken, maar vanaf het derde kwartaal groeiden de investeringen weer ten opzichte van een kwartaal eerder. Deze investeringsgroei was vooral zichtbaar bij gebouwen en woningen. In het laatste kwartaal stegen de investeringen in woningen doordat de verruimde regeling voor belastingvrij schenken op 31 december ten einde liep. Maar ook zonder deze stimulans lijkt er sprake van een opgaande lijn.

0,1% groei bij consumptie
huishoudens

3.

Internationale

vergelijking

Westerse landen kruipen uit dal

Zowel de Nederlandse als de Europese economie herstelde in 2014. Desondanks lag de omvang van deze economieën nog onder het niveau van vóór de kredietcrisis. Buiten Europa bleef de Amerikaanse economie het erg goed doen. In Azië en de meeste opkomende economieën is al enkele jaren sprake van een groeivertraging. In Nederland stabiliseerde de werkloosheid in 2014, terwijl die in de meeste geïndustrialiseerde landen licht daalde. In heel Europa is de inflatie in 2014 fors gedaald.

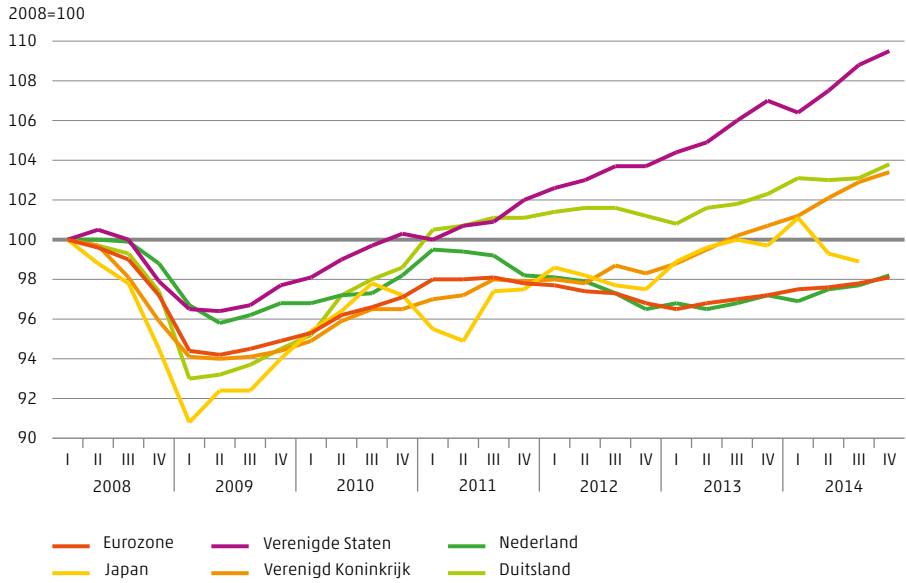
Economisch herstel in Europa

De economieën van de eurozone en de Europese Unie als geheel groeiden in 2014 met respectievelijk 0,9 en 1,3 procent. De Nederlandse economie groeide met 0,9 procent. Behalve Italië, Kroatië, Cyprus en Finland zijn in 2014 alle economieën binnen de eurozone gegroeid. Het herstel in Europa wordt vooral getrokken door Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Deze economieën groeiden in 2014 met respectievelijk 1,6 en 2,6 procent. Buiten Europa bleven de Verenigde Staten het met een groei van 2,4 procent goed doen. De economische groei van dit land ligt al drie jaar op rij boven de 2 procent. In Azië en de meeste opkomende markten is het groeitempo de laatste jaren wat lager komen te liggen. In China zwakte de groei af van een hoogtepunt van rond de 10 procent in 2008 tot 7 procent in 2014. De groei in deze landen ligt wel op een aanzienlijk hoger niveau dan dat van de geïndustrialiseerde landen.

Eurozone nog onder niveau van vóór de crisis

Ondanks het herstel in 2014 liggen zowel de omvang van de Nederlandse economie als die van de eurozone nog bijna 2 procent onder het niveau van vóór de kredietcrisis, die in 2008 uitbrak. Naast Nederland hebben onder andere Griekenland, Portugal, Spanje en Italië dat niveau nog niet geëvenaard. De omvang van de Belgische en de Franse economie liggen nu iets boven het niveau van begin 2008. De Duitse economie ligt er al 4 procent boven, de Britse economie 3,4 procent. De Amerikaanse economie herstelde sneller dan die van de Europese landen en ligt inmiddels 9 procent boven het niveau van vóór de crisis. Japan leek begin 2014 de weg omhoog gevonden te hebben, maar viel daarna weer terug. Hierdoor kwam de omvang van de Japanse economie eind 2014 iets onder het niveau van begin 2008 uit.

Economische groei

Bron: Eurostat.

Werkloosheid en inflatie

	2008	2011	2012	2013	2014
% beroepsbevolking					
Werkloosheid (15 tot 75 jaar, internationale definitie)					
Eurozone	7,6	10,1	11,3	12,0	11,6
Nederland	3,7	5,0	5,8	7,3	7,4
Duitsland	7,4	5,8	5,4	5,2	5,0
Frankrijk	7,4	9,2	9,8	10,3	10,2
Portugal	8,7	12,9	15,8	16,4	14,1
Spanje	11,3	21,4	24,8	26,1	24,5
Verenigd Koninkrijk	5,6	8,1	7,9	7,6	6,1
Verenigde Staten	5,8	8,9	8,1	7,4	6,2
% mutatie t.o.v. een jaar eerder					
Inflatie					
Eurozone	3,3	2,7	2,5	1,3	0,4
Nederland	2,2	2,5	2,8	2,6	0,3
Duitsland	2,8	2,5	2,1	1,6	0,8
Frankrijk	3,2	2,3	2,2	1,0	0,6
Verenigd Koninkrijk	3,6	4,5	2,8	2,6	1,5
Verenigde Staten	4,4	3,8	2,1	1,3	1,3

Bron: Eurostat.

Inflatie fors gedaald

De werkloosheid is in de meeste geïndustrialiseerde landen licht gedaald in 2014. In Nederland bleef de werkloosheid stabiel. Sinds de crisis uitbrak is de werkloosheid in alle Europese landen sterk gestegen, behalve in Duitsland. Hier daalde de werkloosheid van 7,4 procent in 2008 naar 5,4 procent in 2014. Van de kernlanden van de eurozone is in deze periode de werkloosheid het sterkst gestegen in Nederland: van 3,7 naar 7,4 procent. In de zuidelijke eurolanden is de werkloosheid de afgelopen jaren nog sneller gestegen en ligt deze op een veel hoger niveau dan in Nederland. Vooral de jeugdwerkloosheid is in deze landen erg hoog. In Spanje en Griekenland is meer dan de helft van de jongeren werkloos.

Mede door de dalende olieprijs is de inflatie in Europa fors afgenomen. In de eurozone nam de inflatie af van 1,3 procent in 2013 tot 0,4 procent in 2014. In Nederland daalde de inflatie in deze periode nog sneller, van 2,6 tot 0,3 procent (volgens internationale richtlijnen). Het relatief hoge Nederlandse inflatiecijfer in 2013 kwam vooral door belastingverhogingen. Buiten de eurozone lag de inflatie in 2014 iets hoger: 1,5 procent in het Verenigd Koninkrijk en 1,3 procent in de Verenigde Staten.

0,9% economische
groei in de eurozone

4.

Buitenlandse handel

Uitvoer groeit sneller

De uitvoer blijft de motor van de Nederlandse economie. In 2014 groeide de uitvoer met 4,0 procent. Alleen de uitvoer van delfstoffen en aardolieproducten kromp. Naast de wederuitvoer groeide in 2014 ook de uitvoer van Nederlandse producten sterk. De uitvoer naar de BRICS-landen als aandeel van de totale uitvoer stagneerde.

Buitenlandse handel blijft groeien

De uitvoer van goederen en diensten is in 2014 met 4,0 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. De groei was hoger dan in de voorgaande twee jaar. Zowel de uitvoer als de invoer groeit vrijwel jaarlijks; alleen in 2009 was er een terugval. De afgelopen jaren hield de groeiende uitvoer de krimp van de economie nog enigszins beperkt en in 2014 droeg deze in belangrijke mate bij aan de groei van de economie. De buitenlandse handel was goed voor 0,4 procentpunt van de economische groei van 0,9 procent.

Meer uitvoer van bijna alle producten

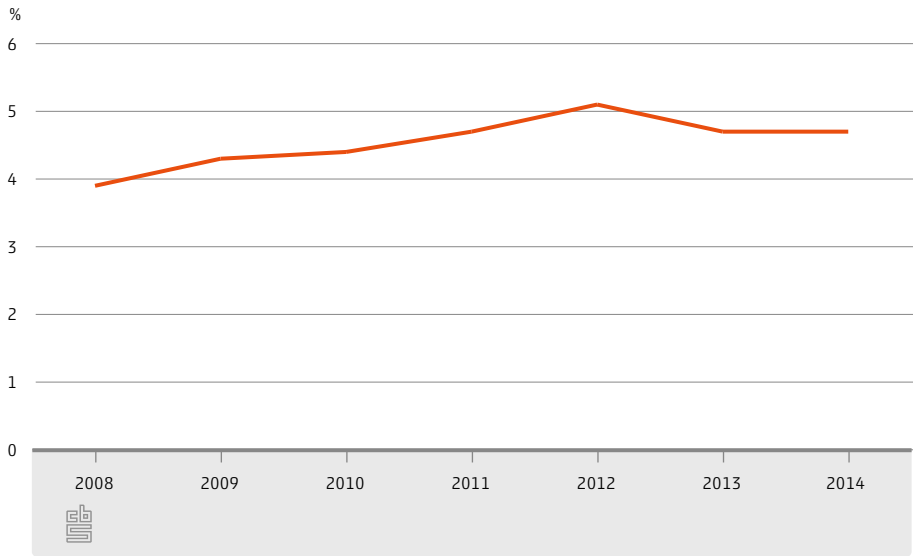
De uitvoer van alle soorten goederen en diensten groeide in 2014, behalve die van delfstoffen en aardolieproducten. De export van aardgas werd gedrukt door het relatief warme eerste kwartaal in de ons omringende landen. De uitvoer van aardolieproducten had te lijden onder de dalende olieprijs. De uitvoer van belangrijke exportproducten als machines, apparaten en chemische producten groeide over het algemeen sterker dan in 2013.

Sterke groei uitvoer eigen product

De wederuitvoer groeide in 2014 sneller dan de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen, net als in de twee voorgaande jaren. Bij wederuitvoer gaat het om goederen die door Nederlandse partijen zijn ingevoerd en na hooguit een kleine bewerking weer zijn uitgevoerd. De wederuitvoer groeide met 4,6 procent in 2014. De uitvoer van Nederlandse producten groeide in 2014 met 1,9 procent, een verdubbeling ten opzichte van de groei in 2013.

Aandeel BRICS-landen in totale waarde uitvoer

Internationale handel in goederen en diensten

	2008	2011	2012	2013	2014
	% volumemutaties ten opzichte van een jaar eerder				
Uitvoer	1,5	4,4	3,3	2,0	4,0
goederen	1,1	4,2	3,2	1,6	3,1
eigen productie	.	5,3	1,7	0,9	1,9
wederuitvoer	.	3,2	4,6	2,1	4,6
diensten	3,0	5,3	3,4	3,9	7,5
Invoer	1,8	3,5	2,8	0,8	4,0
goederen	1,3	2,9	2,8	0,7	3,6
diensten	3,4	5,1	2,9	1,3	5,0

Aandeel uitvoer naar BRICS-landen daalt licht

De uitvoer naar de BRICS-landen (Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika) steeg in de afgelopen vijftien jaar veel sneller dan die naar andere landen. Het aandeel van deze landen in de totale waarde van onze uitvoer steeg van 2,0 procent in 1999 naar 5,1 procent in 2012. Daarna nam het aandeel van de uitvoer naar deze landen weer af tot 4,7 procent in 2014. Brazilië, China en Rusland kampen met tegenvallende groeicijfers waardoor de vraag naar Nederlandse producten minder snel groeit, of zelfs daalt. Daarnaast lijdt de Russische economie onder geopolitieke spanningen en boycot Rusland een aantal Nederlandse producten. Het aandeel van de EU-landen in de totale Nederlandse uitvoer ligt de laatste jaren rond de 73 procent. Eind jaren negentig was dat nog 78 procent.

0,4 procent economische groei
door uitvoer

5.

Huishoudens

Inkomen huishoudens gestegen

Het reëel beschikbaar inkomen van huishoudens is in 2014 gestegen, na twee jaar van daling. Ook nam het financieel bezit van huishoudens toe. Verder zijn huishoudens op beperkte schaal nieuwe schulden aangegaan. De hypothecaire schuld daalde per saldo met 6 miljard euro.

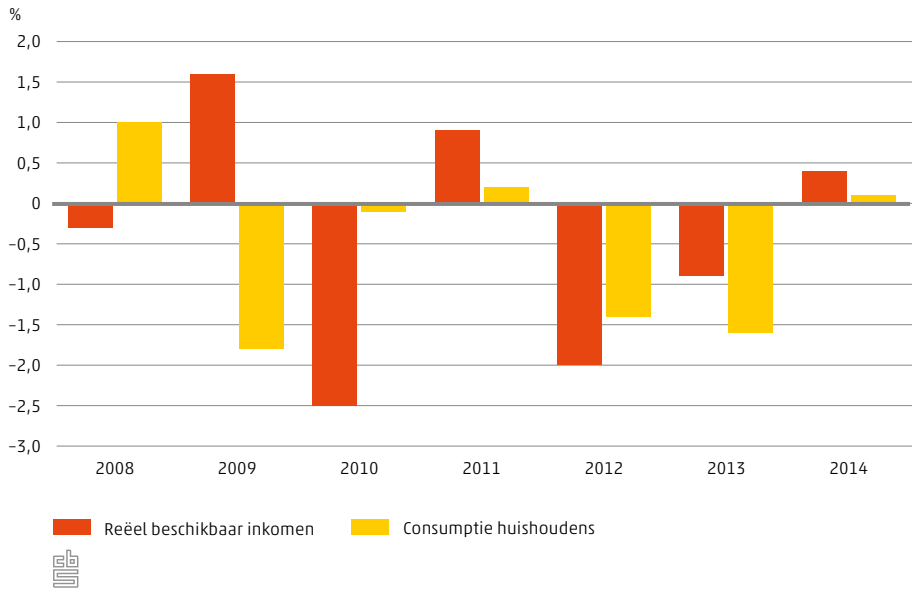
Inkomen 2,5 procent onder niveau van 2008

Het reëel beschikbaar inkomen van huishoudens nam in 2014 met 0,4 procent toe ten opzichte van een jaar eerder. Huishoudens hadden daarmee na twee jaren van krimp voor het eerst weer meer te besteden. De inkomens liggen nu ongeveer 2,5 procent onder het niveau van 2008, het jaar waarin de crisis uitbrak. De drijvende krachten achter de stijging van het beschikbaar inkomen zijn doorgaans loonstijgingen en een groei van het aantal werkzame personen. In 2014 stegen de lonen vrijwel even snel als de inflatie. De gemiddelde cao-loonstijging bedroeg 1,1 procent, terwijl de prijzen met gemiddeld 1,0 procent stegen. Het aantal werknemers liep terug met 37 duizend. Wel steeg het aantal zelfstandigen met 20 duizend. De stijging van het beschikbaar inkomen wordt ook weerspiegeld in de consumptie. Deze nam voor het eerst in vijf jaar toe, met 0,1 procent. De consumptie van huishoudens ligt nog wel ongeveer 4,5 procent onder het niveau van 2008.

Financiële bezittingen verder toegenomen

Niet alleen het reëel beschikbaar inkomen steeg, ook de financiële bezittingen van huishoudens namen toe, met 255 miljard euro. Deze bezittingen bestaan vooral uit spaartegoeden, obligaties, aandelen en pensioenvoorzieningen. Huishoudens profiteerden van het positieve klimaat op de aandelenmarkt. De waarde van het aandelenpakket dat huishoudens zelf beheren steeg met 5 miljard euro. De obligatieportefeuille van huishoudens daalde echter 2,5 miljard euro in waarde. Dit kwam doordat huishoudens in 2014 per saldo obligaties verkochten. De spaartegoeden van huishoudens namen met 4 miljard euro toe. Dit relatief lage bedrag is mogelijk te wijten aan de lage rentestand, waardoor huishoudens de voorkeur gaven aan het aflossen van bestaande schulden.

Reëel beschikbaar inkomen en consumptie huishoudens

Financiële bezittingen en schulden van huishoudens

	2008	2011	2012	2013	2014
	mld euro				
Financiële bezittingen	1 555	1 821	1 918	1 879	2 134
spaartegoeden en overige deposito's	277	320	336	339	343
aandelen en overige deelnemingen	234	225	222	239	244
levensverzekerings- en lijfrenterechten	162	154	154	145	175
pensioenrechten en overige aanspraken	712	957	1 045	1 001	1 211
Schulden	765	825	828	822	825
woninghypotheken	615	667	671	663	657
Financieel vermogen	790	996	1 090	1 057	1 309

De waarde van de opgebouwde pensioenrechten en overige aanspraken van huishoudens nam met 210 miljard euro het meest toe. De pensioenrechten en overige aanspraken worden gezien als het eigendom van huishoudens. De waarde hiervan is erg gevoelig voor de rentestand. Doordat de rente verder daalde in 2014, zijn de vooruitzichten van pensioenfondsen om een hoog rendement te behalen slechter geworden. Ze hebben daarom meer geld in kas nodig om toch aan al hun verplichtingen te kunnen voldoen.

Hypothecaire schuld daalt

Tegenover de toegenomen financiële bezittingen zijn huishoudens per saldo maar op beperkte schaal nieuwe schulden aangegaan. De totale schuld steeg in 2014 met 3 miljard euro. De hypothecaire schuld daalde per saldo met 6 miljard euro, tot 657 miljard euro. Door de sterke toename van de financiële bezittingen en de geringe toename van de schulden is het financieel vermogen van huishoudens gestegen met 252 miljard euro naar 1,3 biljoen euro.

6 miljard euro minder
hypotheekschuld

6.

Ondernemingen

Ondernemingen uit de crisis?

Het herstel van de Nederlandse economie werd breed gedragen in het bedrijfsleven. De meeste bedrijfstakken groeiden in 2014. De industrie zette het eerder ingezette herstel voort en de bouw lijkt ook eindelijk uit het dal te klimmen. Het verbeterende economische klimaat vertaalde zich ook naar een duidelijke toename van de winsten bij zowel niet-financiële ondernemingen als financiële instellingen.

Herstel bedrijfsleven

De Nederlandse economie is in 2014 met 0,9 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. Deze groei werd breed gedragen; de meeste bedrijfstakken behaalden duidelijk positieve groeicijfers. In 2013 boekten de meeste bedrijfstakken nog een lichte krimp. De totale economische groei werd in 2014 enigszins gedempt door een sterke daling van de productie van de delfstoffenwinning. Vanwege de zachte winter was er weinig vraag naar aardgas vanuit Nederland en de ons omringende landen.

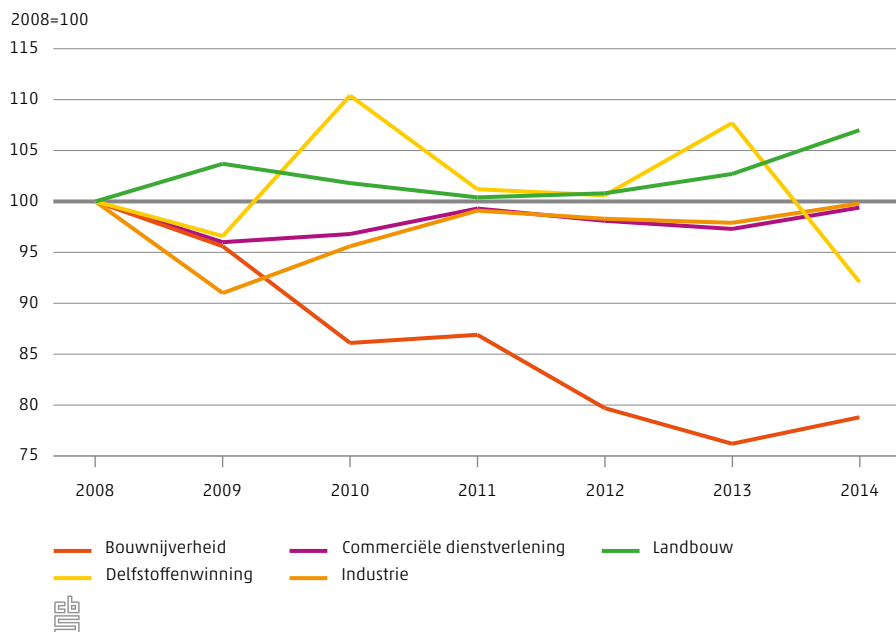
Groei in de bouw

De bouw groeide in 2014 met 3,4 procent. Dit was de eerste substantiële groei, na een zeer moeizame periode. De omvang van de bouwsector lag eind 2014 nog wel ruim 20 procent onder het niveau van 2008. De landbouw groeide met 4,2 procent het hardst. Dit kwam onder meer door een toename van de uitvoer van groente en fruit in de eerste drie kwartalen. Daarnaast heeft de goede oogst van aardappelen bijgedragen aan de groei.

De industrie zette het medio 2013 ingezette herstel in 2014 voort. Binnen de industrie werd deze groei breed gedragen; met name de machine- en transportmiddelenindustrie groeiden sterk, mede door de aangetrokken investeringen. De hout-, papier- en grafische industrie liet weer een beperkte groei zien na zes opeenvolgende jaren van krimp. Het groeitempo van de voedings- en genotmiddelenindustrie nam daarentegen iets af vergeleken met een jaar eerder.

Toegevoegde waarde van enkele bedrijfstakken

Winsten vennootschappen

	2008	2011	2012	2013	2014
	mld euro				
Niet-financiële vennootschappen					
Nettowinst vóór belasting	126,4	138,9	127,2	106,7	114,9
winst buitenlandse dochters	28,0	38,4	38,0	19,7	24,0
Financiële vennootschappen (excl. fin. inst. binnen concernverband)					
Nettowinst vóór belasting	13,7	22,3	18,0	13,8	16,6
winst buitenlandse dochters	-0,7	12,9	14,0	13,6	15,1

De commerciële dienstverlening groeide met 2,1 procent in 2014, na twee jaar van krimp. Het herstel werd gedragen door vrijwel alle dienstverlenende bedrijfstakken. Vooral het herstel van de ICT was voortvarend, met 4,4 procent groei. De uitzendbureaus groeiden met 5,7 procent na twee jaar van krimp. Een herstel van deze sector duidt vaak op een aantrekkelijke arbeidsmarkt. De financiële instellingen en de reisbureaus waren de enige dienstverleners die ook in 2014 nog kropen.

Winst ondernemingen gestegen

In lijn met bovengenoemd herstel in bedrijvigheid hebben bedrijven in 2014 ook hun winsten zien toenemen. Dit kwam mede doordat de ontwikkeling van de loonkosten gering was en het inkomen uit vermogen toenam. De winsten van niet-financiële vennootschappen namen met ruim 8 miljard toe tot 115 miljard euro. Van deze winst werd 24 miljard euro in het buitenland behaald via buitenlandse dochterondernemingen. Ook financiële vennootschappen zagen hun winsten toenemen, met 3 miljard tot 17 miljard euro. Het grootste gedeelte van deze winst werd in het buitenland behaald.

Niet-financiële vennootschappen keerden net als in 2013 meer dividend uit dan een jaar eerder. In 2014 keerde deze sector 36 miljard euro aan dividend uit aan aandeelhouders. Financiële vennootschappen verdubbelden zelfs de hoeveelheid uitgekeerde dividend ten opzichte van een jaar eerder. In totaal keerden zij 8 miljard euro aan winst uit aan haar aandeelhouders.

4,2% groei bij de
landbouw, bosbouw en visserij

7.

Overheid

Tekort wéér 2,3 procent

Het overheidstekort als percentage van het bbp was in 2014 net als het jaar ervoor 2,3 procent. Daarmee bleef het ook in 2014 weer binnen de Europese tekortnorm. De aardgasbaten waren een stuk lager dan een jaar eerder, maar de belasting- en premie-inkomsten van de overheid namen sterk toe. De overheidsuitgaven stegen iets meer dan de inkomsten. De overheidsschuld als percentage van het bbp bleef vrijwel gelijk.

Tekort daalt gestaag

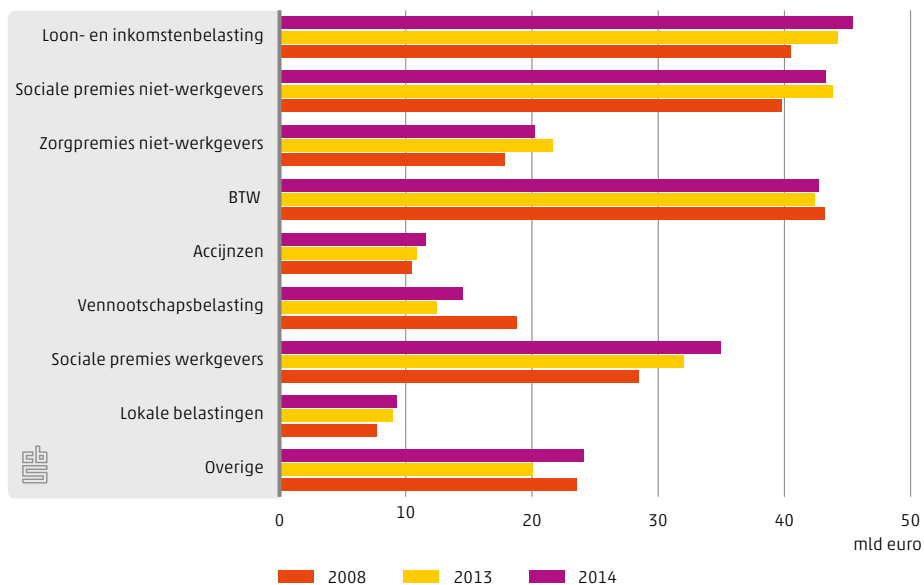
De overheid had over 2014 een tekort van 2,3 procent van het bbp, net als in 2013. Toen viel het tekort voor het eerst in vijf jaar weer binnen de Europese tekortnorm van 3 procent. Incidentele opbrengsten uit de verkoop van telecomfrequenties hadden in 2013 een positief effect op het saldo van 0,6 procentpunt van het bbp. Als hiervoor zou worden gecorrigeerd, daalt het tekort al vijf jaar achtereen. In 2009 was het tekort nog 5,5 procent van het bbp.

Aardgasbaten afgenomen, meer belastingopbrengsten

De niet-belastinginkomsten namen in 2014 sterk af. Dit kwam vooral door lagere aardgasbaten, die ruim 4,5 miljard euro minder waren dan een jaar eerder. Dit lag aan een lagere verkoopprijs van gas in combinatie met een lager productievolume. De lagere niet-belastinginkomsten werden echter ruimschoots gecompenseerd door hogere belasting- en premieopbrengsten; deze vielen 9,6 miljard euro hoger uit dan een jaar eerder.

Woningcorporaties en banken droegen in 2014 samen ruim 2 miljard euro bij aan de toename van de belastingopbrengsten van de overheid. De woningcorporaties moesten het afgelopen jaar de verhuurdersheffing voor het eerst volledig afdragen aan de overheid, terwijl de banken via een eenmalige heffing moesten bijdragen aan de redding van SNS Reaal in 2013. Verder stegen vooral de inkomsten uit de vennootschapsbelasting en de werkgeverspremies sterk. De werkgeverspremies stegen door hogere tarieven. Wat ook meespeelde, was dat de overheid in 2013 eenmalig een korting op werkgeverspremies toepaste waardoor de premies toen lager uitvielen. De inkomsten uit de dividendbelasting stegen in 2014 door de herstellende economie.

Belasting- en premieopbrengsten

Overheidssaldo en -schuld

	2008	2011	2012	2013	2014
	mld euro				
Overheidsinkomsten	279,7	274,4	278,7	286,2	290,4
Overheidsuitgaven	278,5	302,3	304,0	300,8	305,4
Overheidssaldo (EMU)	1,2	-27,8	-25,3	-14,6	-15,0
Overheidsschuld (EMU)	348,1	393,9	426,1	441,0	451,0
	% bbp				
Overheidssaldo (EMU)	0,2	-4,3	-4,0	-2,3	-2,3
Overheidsschuld (EMU)	54,8	61,3	66,5	68,6	68,8
Inkomsten	44,0	42,7	43,5	44,5	44,3
belastingen en premies	36,2	35,5	36,0	36,8	37,6
Uitgaven	43,8	47,0	47,5	46,8	46,6

Ook de accijnzen brachten meer op dan het jaar ervoor. Vooral de inkomsten uit accijnzen op tabak namen sterk toe, nadat de opbrengsten in 2013 door verschillende omstandigheden incidenteel fors waren gedaald. De btw-opbrengsten namen maar weinig toe. Ondanks de btw-tariefsverhoging in 2012 lagen zij nog steeds onder het niveau van 2008, het jaar waarin de crisis uitbrak. Samen zorgden deze ontwikkelingen voor een belasting- en premiedruk van 37,6 procent van het bbp, de hoogste stand in bijna twintig jaar.

De uitgaven van de overheid stegen iets meer dan de inkomsten. Zij zouden in 2014 bijna gelijk zijn gebleven als de incidentele opbrengsten uit de verkoop van telecomfrequenties in 2013 niet als negatieve uitgaven hadden geteld. De uitgaven aan werkloosheids-, bijstands- en ouderdomsuitkeringen bleven groeien. Ook de zorguitkeringen stegen opnieuw, maar de groei beperkte zich net als in 2013 tot minder dan 1 procent, na jaren van sterke stijgingen. De overheid gaf veel minder uit aan zorgtoeslag door verscherping van de criteria. Naast de sociale uitkeringen stegen ook andere overheidsuitgaven weer. De overheid was iets meer kwijt aan loonkosten dan voorgaande jaren en betaalde ook meer aan het buitenland. Zo moest de overheid een naheffing aan de Europese Unie betalen.

Schuldquote nagenoeg stabiel

De overheidsschuld als percentage van het bbp kwam in 2014 uit op 68,8 procent. Het is voor het eerst sinds het uitbreken van de kredietcrisis dat de schuldquote nagenoeg gelijk is gebleven. Dit komt grotendeels door de waardetoeename van het bbp. De schuld in euro's nam wel verder toe, met 10 miljard euro. De extra schuld was nodig om het overheidstekort te financieren. De rentelasten op de schuld bleven dalen door de dalende rentestanden.

9,6 miljard euro meer aan belastingen en premies ontvangen

8.

Faillissements

Veel minder bedrijven failliet

Het aantal bedrijven dat failliet ging, is in 2014 fors gedaald. Vooral in de bouw en de industrie gingen veel minder bedrijven failliet dan een jaar eerder. Het aantal faillissementen van eenmanszaken daalde minder hard dan dat van andere bedrijven. De groei van het aantal actieve eenmanszaken zette ook in 2014 onverminderd door.

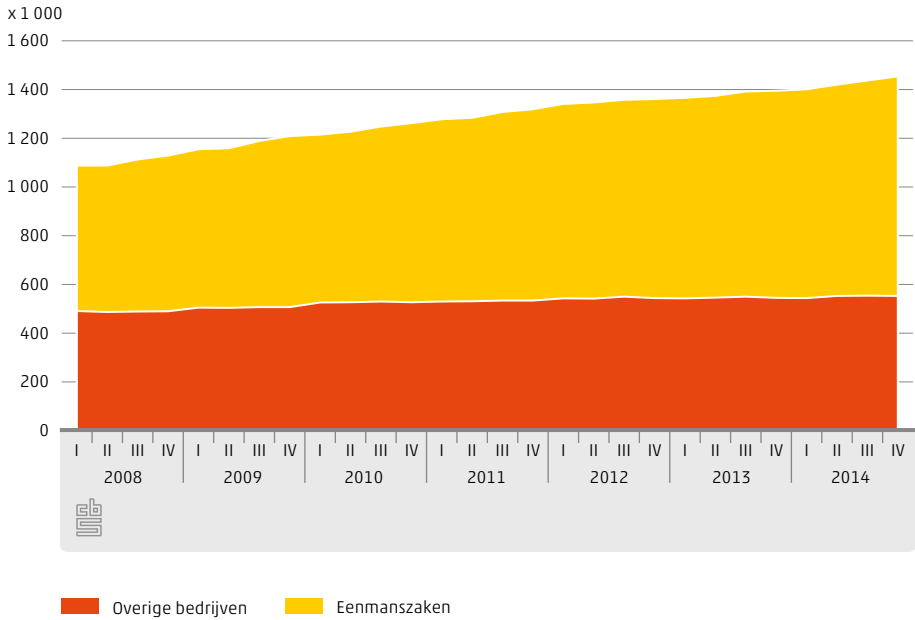
Scherpe daling aantal faillissementen in de bouw

Het aantal faillissementen van bedrijven daalde in 2014 met 19 procent vergeleken met een jaar eerder. Van de 1,4 miljoen bedrijven die in 2014 actief waren in Nederland werden er 7,6 duizend failliet verklaard. In 2013 ging nog een recordaantal van 9,4 duizend bedrijven failliet. De afname van het aantal faillissementen weerspiegelt de verbeterde economische omstandigheden. Het aantal faillissementen van bedrijven lag nog wel 65 procent hoger dan in 2008, het jaar waarin de kredietcrisis uitbrak.

In vrijwel alle bedrijfstakken is het aantal faillissementen gedaald. De grootste daling was te vinden in de bouw; het aantal faillissementen daalde daar met 39 procent ten opzichte van 2013. Het aantal faillissementen in de industrie lag 33 procent lager en in de handel 23 procent lager. In de financiële dienstverlening steeg het aantal faillissementen echter met 30 procent. In 2014 gingen hier 13 op de duizend bedrijven failliet, relatief gezien het hoogste aantal faillissementen van alle bedrijfstakken. In de landbouw gaan gewoonlijk weinig bedrijven failliet. In 2014 waren dit er met 1,4 op de duizend nog minder dan gebruikelijk.

Aantal actieve bedrijven

Faillissementen

	2008	2011	2012	2013	2014
	aantal				
Totaal	6 847	9 531	11 348	12 449	9 669
personen	2 226	2 648	3 002	3 018	2 048
bedrijven	4 621	6 883	8 346	9 431	7 621
eenmanszaken	781	766	997	1 055	976
overige bedrijven	3 840	6 117	7 349	8 376	6 645

Voorafname faillissementen bij grotere bedrijven

Het aantal bedrijven dat in 2014 failliet ging, kan worden verdeeld in 976 eenmanszaken en 6 645 overige bedrijven. De daling van het aantal faillissementen was bij overige bedrijven veel groter dan bij eenmanszaken (21 tegen 8 procent). Dit terwijl de opmars van het aantal eenmanszaken ook in 2014 doorzette; er kwamen ruim 51 duizend bedrijven bij. Sinds 2008 is het aantal eenmanszaken met 51 procent toegenomen, tot 901 duizend eind 2014. Van elke duizend eenmanszaken ging er in 2014 slechts 1,1 failliet, terwijl 12,2 op de duizend andere type bedrijven failliet gingen.

Aantal eenmanszaken in de zorg verviervoudigd

Ruim 80 procent van de bedrijven met de eenmanszaak als rechtsvorm is actief in de dienstverlening. Hier zat in de periode 2008 tot en met 2014 ook de grootste groei. In het onderwijs en de cultuursector verdubbelde het aantal, terwijl het aantal eenmanszaken in de gezondheids- en welzijnzorg meer dan verdrievoudigde: van 24 duizend in 2008 tot 90 duizend eind 2014. Het aantal overige bedrijven in deze sector nam in dezelfde periode slechts licht toe, van 23 tot 27 duizend.

80% van de eenmanszaken is actief in de dienstverlening

9.

Werkgelegenheid

Arbeidsmarkt trekt aan

De werkgelegenheid trok in 2014 aan. In het tweede kwartaal begon het aantal banen te stijgen, na een daling vanaf begin 2012. Gemiddeld lag het aantal banen in 2014 nog wel iets lager dan in 2013. Dit kwam door een verdere daling van het aantal banen van werknemers; het aantal banen van zelfstandigen ging juist omhoog. Ook het aantal openstaande vacatures liep in 2014 verder op. Er ontstonden veel meer vacatures dan een jaar eerder en er werden er ook meer vervuld.

Iets minder banen dan in 2013

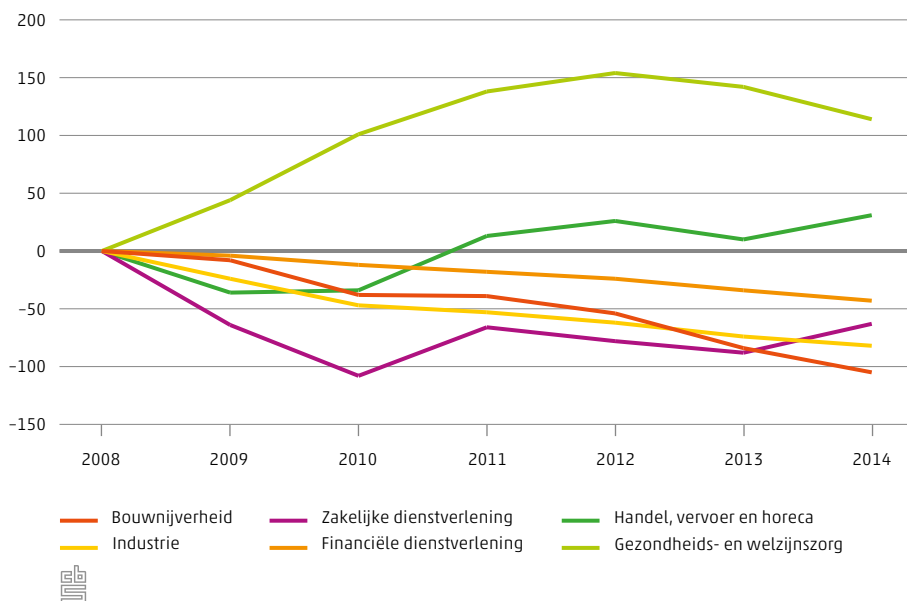
In 2014 waren er gemiddeld 17 duizend banen minder dan een jaar eerder. Het banenverlies was daarmee per saldo veel geringer dan in de voorgaande twee jaar. Bovendien begon het aantal banen vanaf het tweede kwartaal op te lopen. Het banenverlies betrof uitsluitend werknemers. Er waren 37 duizend werknemersbanen minder dan een jaar eerder, maar er waren 20 duizend banen van zelfstandigen meer. Hiermee zette een al langer bestaande trend door. Sinds het begin van de kredietcrisis in 2008 is het aantal banen van werknemers met 300 duizend afgenomen en kwamen er 168 duizend banen van zelfstandigen bij. Het percentage banen dat wordt ingenomen door een zelfstandige liep daarmee op van 19 naar 21 procent.

Veel baanverlies in bouw en zorg

De werkgelegenheid liep in 2014 net als in voorgaande jaren fors terug in de bouwnijverheid en de zorg. Het aantal banen in de zorg nam voor het tweede jaar op rij af, in 2014 met 28 duizend. Daarvóór was de zorgsector jarenlang een belangrijke banenmotor. Onder meer door het wegvallen van banen in de kinderopvang nam de werkgelegenheid in de zorg de laatste twee jaar af. Deze afname van de werkgelegenheid betrof alleen werknemersbanen. Het aantal banen van zelfstandigen in de zorg steeg in 2014 met 4 duizend. De bouwnijverheid verloor 21 duizend banen in 2014. Het aantal banen in de bouw loopt al terug sinds 2008. De werkgelegenheid in de bouw is sindsdien gedaald met ruim 100 duizend banen. Het gaat hierbij voornamelijk om banen van werknemers. Het aantal banen van zelfstandigen in de bouw bleef de laatste jaren ongeveer gelijk.

Banen van werknemers en zelfstandigen

Mutatie aantal banen t.o.v. 2008, x 1 000

Werkgelegenheid

	2008	2011	2012	2013	2014
	x 1 000				
Banen					
Totaal	9 913	9 952	9 911	9 799	9 782
werknemers	8 025	7 962	7 899	7 762	7 725
zelfstandigen	1 889	1 990	2 013	2 037	2 057
Vactures					
Openstaand	240	133	112	95	108
Ontstaan	1 028	766	658	622	711
Vervuld	1 088	774	679	624	689

Naast de bouw en de zorg verloren in 2014 ook de industrie en de financiële dienstverlening veel banen. Ook hier is sprake van een ontwikkeling die al langer gaande is. In 2014 verloren deze bedrijfstakken elk ongeveer 10 duizend banen. In de zakelijke dienstverlening, de handel, vervoer en horeca steeg het aantal banen in 2014 juist. Bij de zakelijke dienstverlening ging het hoofdzakelijk om uitzendkrachten. Het aantal uitzenduren loopt al op vanaf halverwege 2013. Eind 2014 was het bijna terug op het niveau van 2008. Een stijging van het aantal uitzenduren is vaak een vroege indicatie van economisch herstel.

Aantal vacatures loopt op

Het aantal openstaande vacatures steeg in 2014 met 13 duizend tot gemiddeld 108 duizend. Dit is nog altijd minder dan de helft van het aantal vacatures in 2008. De stijging van het aantal vacatures in 2014 vond plaats over vrijwel de gehele linie. Met name de zakelijke dienstverlening en de handel, vervoer en horeca stelden meer vacatures open. Ook de industrie en de bouw, waar nog wel banen verloren gingen, stelden meer vacatures open. Het aantal vacatures in de zorg bleef daarentegen op hetzelfde niveau en het aantal vacatures in de financiële dienstverlening ging verder omlaag. In 2014 werden er in totaal 711 duizend vacatures opengesteld en 689 duizend vacatures vervuld. Met name het aantal ontstane vacatures steeg daarmee fors. Er waren er bijna 90 duizend meer dan een jaar eerder. Er werden 65 duizend vacatures meer vervuld dan een jaar eerder.

34 000 banen
voor zelfstandigen erbij

10.

Arbeidsparticipatie en werkloosheid

Nipte stijging werkloosheid

Terwijl de kortdurende werkloosheid in 2014 afnam, nam de langdurige werkloosheid opnieuw toe. Daardoor kwam het aantal werklozen iets hoger uit dan een jaar eerder. De werkgelegenheid trok in de loop van het jaar aan, maar de arbeidsparticipatie bleef met krap 65 procent onder het niveau van 2013. Het aantal flexwerkers en zelfstandigen zonder personeel nam verder toe.

Veel meer langdurig werklozen

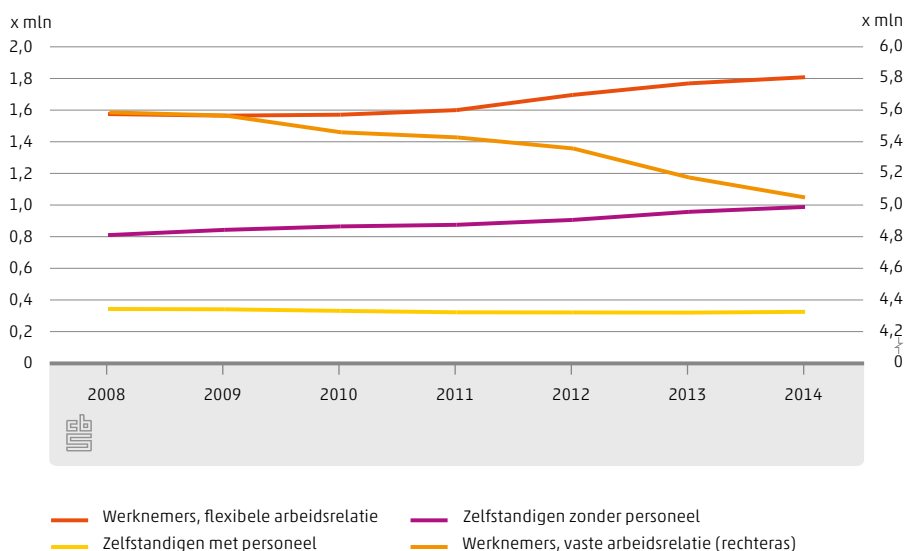
In 2014 waren er gemiddeld 660 duizend werklozen, wat neerkomt op 7,4 procent van de beroepsbevolking. In het tweede en derde kwartaal gingen meer mensen aan het werk en daalde de werkloosheid flink. In de laatste maanden van het jaar nam de werkloosheid echter weer licht toe, doordat meer mensen zich aanboden op de arbeidsmarkt. Daardoor was zowel het aantal als het percentage werklozen gemiddeld toch nog een fractie hoger dan in 2013. Het aantal werklozen steeg met 13 duizend, het percentage met 0,1 procentpunt. Alleen het aantal mensen dat een jaar of langer werkloos is, nam flink toe: met 46 duizend, daarmee uitkomend op 250 duizend. Zo veel waren het er deze eeuw nog niet geweest. Het aantal kortdurend werklozen daalde.

Minder werkenden

Hoewel de werkgelegenheid in de loop van het jaar aantrok, waren er gemiddeld opnieuw minder mensen met betaald werk dan in het voorafgaande jaar. Dat kwam doordat het aantal werkenden gedurende 2013 sterk afnam en begin 2014 uitkwam op het laagste niveau sinds 2008. De nettoarbeidsparticipatie, het percentage werkenden op alle 15- tot 75-jarigen, was in 2014 gemiddeld iets minder dan 65 procent. In 2008 was dat nog bijna 68 procent. Tegenover de daling van het aantal werkenden in 2014 stond een veel kleinere stijging van het aantal werklozen. Dit kwam doordat meer mensen zich terugtrokken van de arbeidsmarkt dan zich (op)nieuw aanboden. De totale beroepsbevolking (werkzaam én werkloos) werd dan ook kleiner. Dit gebeurde voor het laatst in 2010. Net als toen steeg vooral het aantal jongeren dat vanwege verdere opleiding of studie besloot zich nog niet op de arbeidsmarkt aan te bieden.

Werkzame beroepsbevolking naar arbeidspositie

Beroepsbevolking

	2008	2011	2012	2013	2014
	%				
Brutoarbeidsparticipatie	70,5	70,0	70,5	70,5	70,1
Nettoarbeidsparticipatie	67,9	66,5	66,4	65,4	64,9
Werkloosheid	3,7	5,0	5,8	7,3	7,4
	x 1 000				
Totaal personen 15 tot 75 jaar	12 315	12 452	12 541	12 638	12 665
Beroepsbevolking	8 676	8 714	8 846	8 913	8 874
werkzame beroepsbevolking	8 358	8 280	8 330	8 266	8 214
werknemers vaste arbeidsrelatie	5 589	5 431	5 361	5 178	5 052
werknemers flexibele arbeidsrelatie	1 575	1 600	1 696	1 769	1 808
zelfstandigen	1 194	1 249	1 273	1 319	1 354
werkloze beroepsbevolking	318	434	516	647	660
langdurig werkloos (1 jaar of langer)	95	130	157	204	250
Niet-beroepsbevolking	3 639	3 738	3 695	3 724	3 791

Meer flexwerkers en zelfstandigen zonder personeel

De afgelopen jaren is het aandeel zelfstandigen en flexwerkers in de werkzame beroepsbevolking voortdurend gestegen. Deze ontwikkeling heeft zich ook in 2014 voortgezet. Het aantal zelfstandigen neemt toe doordat het aantal zelfstandigen zonder personeel stijgt. In 2014 kwamen er ruim 30 duizend zelfstandigen zonder personeel bij. Het aantal werknemers met een flexibele arbeidsrelatie steeg met bijna 40 duizend. Het aantal werknemers met een vaste arbeidsrelatie is daarentegen de laatste jaren voortdurend gedaald. Hoewel hieraan in de loop van 2014 een einde kwam, was hun gemiddelde aantal toch nog bijna 130 duizend lager dan in 2013. Vergeleken met 2008 waren er in 2014 ruim een half miljoen minder werknemers met een vast contract. Het aantal werknemers met een flexibel contract steeg in dezelfde periode met ruim 230 duizend, het aantal zelfstandigen met 160 duizend.

250 000 langdurig
werklozen

11.

Sociale

zekerheid

Beroep bijstand neemt verder toe

Er waren in 2014 opnieuw méér bijstandsonvangers. De stijging was wel kleiner dan in het voorafgaande jaar. Het aantal personen dat langdurig in de bijstand zit, bleef vrijwel constant. Het aantal WW-ontvangers nam in 2014 ook toe. Ongeveer de helft van de mensen die in het eerste kwartaal van 2014 de WW verliet, had daarna werk. Het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering bleef net als in voorgaande jaren vrijwel gelijk.

22 duizend meer bijstandontvangers

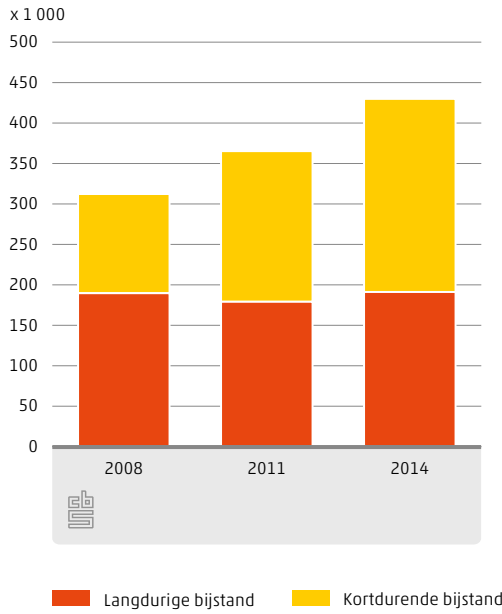
Het aantal bijstandsonvangers is in 2014 verder opgelopen. Eind 2014 ontvingen 435 duizend personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd een bijstandsuitkering, 22 duizend meer dan een jaar eerder. In de zomer trad een tijdelijke daling op, maar dit was waarschijnlijk alleen een seizoeneffect; in die periode is er meer tijdelijk werk beschikbaar. Het aantal bijstandsonvangers loopt al vanaf begin 2009 bijna continu op. De stijging was in 2014 wel kleiner dan in 2013.

Bijna de helft langdurig in de bijstand

Personen met een bijstandsuitkering hebben doorgaans een grotere afstand tot de arbeidsmarkt dan bijvoorbeeld WW'ers of schoolverlaters, waardoor ze minder in beeld zijn bij werkgevers. Zo hebben WW'ers het voordeel van recente werkervaring en hebben schoolverlaters actuele kennis en zijn ze getraind in het tot zich nemen van nieuwe informatie.

Bijna de helft van het aantal bijstandsgerechtigden ontvangt al drie jaar of langer een bijstandsuitkering. Ondanks de toename van het aantal bijstandsonvangers is het aantal personen dat langdurig in de bijstand zit weinig veranderd. Dit duidt erop dat de omvang van de groep mensen met langdurige bijstand weinig beïnvloed wordt door de conjunctuur. In de jaren 2008–2014 zaten er gemiddeld 187 duizend personen langer dan drie jaar in de bijstand.

Aantal personen met een bijstandsuitkering, ultimo juni

Aantal personen met een uitkering, ultimo jaar¹⁾

	2008	2011	2012	2013	2014 ²⁾
	x 1 000				
Werkloosheid (WW)	173,9	275,6	351,2	441,4	447,4
Bijstand (WWB)	304,2	367,4	380,6	413,0	435,0
Arbeidsongeschiktheid (AO)	799,5	792,0	785,6	787,3	788,1

¹⁾ Personen tot de AOW-leef tijd.

²⁾ Voor werkloosheid en arbeidsongeschiktheid betreft het geschatte aantallen

Meer mensen in de WW

Het aantal personen met een WW-uitkering is in 2014 verder opgelopen. Eind december 2014 deden 447 duizend personen een beroep op de WW, 6 duizend meer dan een jaar eerder. Het aantal WW'ers is vanaf eind 2011 vrijwel voortdurend gestegen. Na het eerste kwartaal van 2014 trad er een daling van het aantal WW'ers op, maar die werd aan het einde van het jaar weer teniet gedaan.

Ruim de helft van de personen die in het eerste kwartaal van 2014 de WW verlieten, heeft een baan gevonden. Slechts een klein deel van de uitstromers maakte na de WW gebruik van de bijstand; voor toegang tot de bijstand moet je namelijk aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zo mag je geen of weinig inkomsten hebben en is niet meer dan een klein bedrag aan spaargeld toegestaan. Bij het bepalen of er recht bestaat op een bijstandsuitkering wordt bij de aanvraag ook het inkomen en vermogen van een eventuele partner meegeteld.

Aantal personen met arbeidsongeschiktheidsuitkering blijft gelijk

Eind december 2014 ontvingen 788 duizend mensen een arbeidsongeschiktheidsuitkering. De afgelopen drie jaar is het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering vrijwel constant gebleven. Dit komt aan de ene kant doordat het aantal mensen met een WAO- of WAZ-uitkering gestaag daalt omdat er sinds 2004 geen nieuwe mensen in deze regelingen stromen. Aan de andere kant komt het doordat het aantal personen met een WGZ- of IVA-uitkering (die samen de WIA vormen) of een Wajong-uitkering stijgt.

187 000 personen
langdurig in de bijstand

12.

Vertrouwen

Vertrouwen neemt toe

Zowel het vertrouwen van consumenten als dat van producenten lag in 2014 hoger dan in 2013. Wel zakte het vertrouwen wat terug vanaf de zomer, met name dat van consumenten. Ondanks dat het vertrouwen steeg, waren consumenten eind 2014 nog altijd vaker negatief dan positief over de economie. Het producentenvertrouwen was eind 2014 duidelijk positiever.

Consumentenvertrouwen valt vanaf zomer wat terug

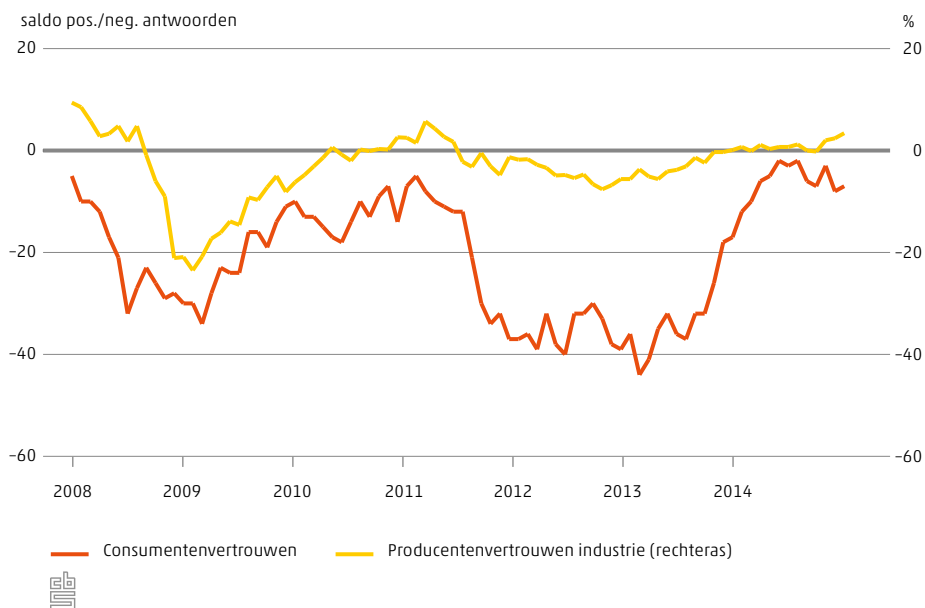
Het begin 2013 ingezette herstel van het consumentenvertrouwen zette in de eerste helft van 2014 onverminderd door. Halverwege het jaar waren er bijna net zoveel consumenten positief gestemd als dat er negatief gestemd waren over de economie en hun eigen financiële situatie. Het vertrouwen viel gedurende de tweede helft van 2014 echter wat terug. In die periode speelde de ramp met vlucht MH17 en was er sprake van een gespannen internationale situatie. Het vertrouwen kwam eind 2014 uit op -7, wat wil zeggen dat er 7 procent meer pessimisten dan optimisten waren. Het vertrouwensniveau was daarmee vergelijkbaar met dat van begin 2011, voordat de economie voor de tweede keer sinds 2008 in een recessie terechtkwam. Positief was het consumentenvertrouwen voor het laatst vóór de kredietcrisis, in de zomer van 2007.

Koopbereidheid verbetert gestaag

Het consumentenvertrouwen is gebaseerd op het oordeel van de consument over de algehele economische situatie (het 'economisch klimaat') en op hun oordeel over de eigen financiële situatie (de 'koopbereidheid'). De koopbereidheid bereikte begin 2013 met -32 het laagste punt sinds het begin van de metingen in 1986. Sindsdien steeg deze indicator geleidelijk om eind 2014 uit te komen op -10. De stemming over het economische klimaat verbeterde na een sterk herstel in 2013 nog iets verder, maar viel gedurende de tweede helft van 2014 wat terug tot -4 in december. In lijn met de gestegen koopbereidheid nam de consumptie door huishoudens in 2014 na twee jaar van krimp weer licht toe.

Vertrouwen consumenten en producenten

Vertrouwen (ultimostanden), bestedingen huishoudens en bezettingsgraad industrie

	2008	2011	2012	2013	2014
saldo pos./neg. antwoorden					
Consumentenvertrouwen	-28	-37	-39	-17	-7
economisch klimaat	-56	-63	-64	-14	-4
koopbereidheid	-10	-20	-23	-19	-10
% volumemutatie					
Bestedingen huishoudens	1,0	0,2	-1,4	-1,6	0,1
%					
Producentenvertrouwen	-21	-1	-6	0	3
verwachte bedrijvigheid	-34	-2	-6	3	6
oordeel orderpositie	-23	-4	-11	-6	2
oordeel voorraden	-6	3	0	3	2
Bezettingsgraad industrie (%)	76,7	79,0	76,6	79,6	80,4

Producentenvertrouwen positief

Net als het vertrouwen onder consumenten daalde ook het vertrouwen onder industriële producenten vanaf begin 2011. Onder producenten vond er al eerder een kentering plaats, eind 2012. Het producentenvertrouwen werd eind 2013 alweer positief, voor het eerst sinds 2011. In de eerste helft van 2014 verbeterde het producentenvertrouwen niet meer. Net als bij het consumentenvertrouwen was er in de zomer een terugval, maar daarna zette een sterke stijging in. Eind 2014 kwam het producentenvertrouwen uit op 3,4 procent. Het producentenvertrouwen is samengesteld uit drie deelindicatoren: het oordeel over bedrijvigheid, de orderpositie en de voorraden gereed product in de komende drie maanden. Het oordeel over de orderpositie verbeterde in 2014 het meest.

Dat het vertrouwen van industriële producenten de laatste twee jaar is toegenomen, is in lijn met de toegevoegde waarde van de industrie. Deze groeit namelijk sinds het derde kwartaal van 2013. Ook is de bezettingsgraad van de industrie in 2014 voor het derde jaar op rij gestegen; eind 2014 benutte de Nederlandse industrie 80,4 procent van de beschikbare productiecapaciteit. Het is voor het eerst sinds eind 2007 dat meer dan 80 procent van het machinepark in gebruik is. In de tien jaar vóór de crisis bedroeg de bezettingsgraad gemiddeld 83 procent.

-2 hoogste punt
consumentenvertrouwen in 2014

13.

Prijzen

Laagste inflatie in ruim 25 jaar

De inflatie in Nederland was in 2014 historisch laag. Diensten stegen minder in prijs dan een jaar eerder en goederen werden gemiddeld zelfs goedkoper. Met name de daling van de olieprijs had een sterk prijsverlagend effect. De prijsontwikkeling in Nederland ligt in lijn met die in de rest van de eurozone.

Inflatie uitzonderlijk laag

De inflatie volgens de consumentenprijsindex bedroeg in 2014 gemiddeld 1 procent. De prijsstijging van producten en diensten die consumenten kopen is in ruim 25 jaar niet zo laag geweest. Gemiddeld kwam de inflatie de laatste 25 jaar uit op 2,2 procent. In 2013 was de inflatie nog 2,5 procent. Dat kwam toen nog vooral door de verhoging van de btw. Gedurende 2014 was de inflatie vrij stabiel, maar aan het eind van het jaar nam deze flink af door de kelderende olieprijs. Deze daalde naar het laagste niveau in ruim vijf jaar, waardoor de prijzen van autobrandstoffen ook fors afnamen.

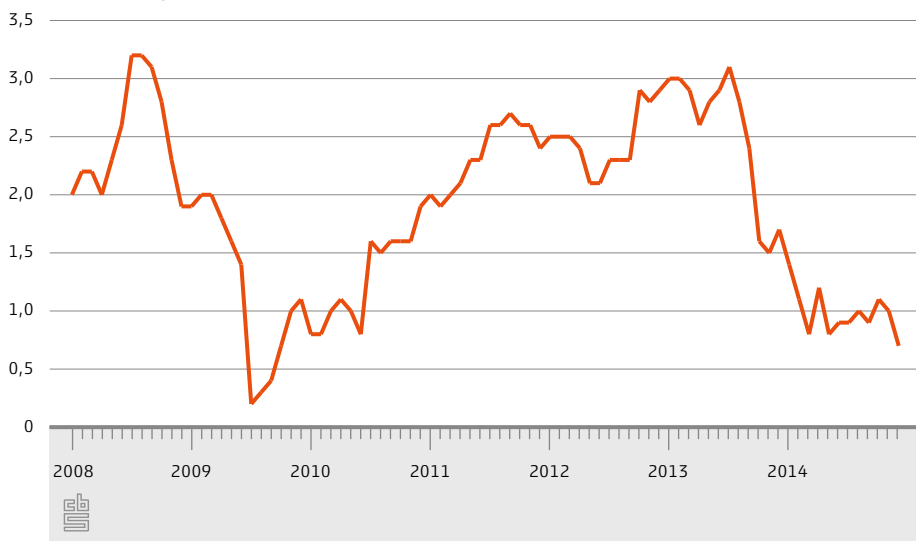
Ook elders in Europa had men uiteraard met een dalende olieprijs te maken. In de eurozone kwam de inflatie in 2014 uit op 0,4 procent, tegenover 1,4 procent in 2013. Dit is gemeten volgens de Europees geharmoniseerde prijsindex (HICP), die wordt gebruikt voor het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank. De inflatie in Nederland kwam volgens deze maatstaf uit op 0,3 procent in 2014, het laagste percentage sinds de start van de publicatie van de inflatie op basis van de HICP in 1997.

Prijs van goederen daalt

De meeste goederen zijn in 2014 in prijs gedaald; gemiddeld werden ze 0,4 procent goedkoper dan een jaar eerder. Energie en elektronica daalden flink in prijs en ook kleding, glas, aardewerk en andere huishoudelijke artikelen werden goedkoper. De prijzen van voedingsmiddelen stegen minder hard dan in 2013. Mede door het uitblijven van prijsverhogingen bij producenten en door de geringe stijging van de cao-lonen was er weinig aanleiding om de prijzen voor consumenten te verhogen.

Inflatie

% mutatie t.o.v. een jaar eerder

Prijsverandering per cluster

	2008	2011	2012	2013	2014
	% mutatie t.o.v. een jaar eerder				
Inflatie	2,5	2,3	2,5	2,5	1,0
Inflatie excl. voeding, alcohol, tabak en energie	1,7	1,7	1,9	2,5	1,4
Goederen	2,3	2,5	2,5	2,1	-0,4
energie	4,5	7,8	6,9	0,7	-1,5
voeding, alcohol en tabak	5,4	2,5	2,5	3,9	0,4
overige goederen	-0,3	0,6	0,8	1,6	-0,4
Diensten	2,5	2,0	2,3	2,9	2,2
huren	1,6	1,7	2,2	3,6	4,3
overige diensten	3,0	2,2	2,3	2,6	1,1

Diensten minder hard in prijs gestegen, huur stijgt nog wel

Consumenten geven ongeveer de helft van hun geld aan diensten uit, waardoor de prijsontwikkeling hiervan veel invloed heeft op de inflatie. Een groot deel van de uitgaven aan diensten gaat op aan het huren van woningen. De stijging van de woninghuren droeg in 2014 het meeste bij aan de inflatie. Gemiddeld waren de huren ruim 4 procent hoger dan in 2013. De prijsstijging van de overige diensten nam daarentegen flink af. Dit was vooral het geval bij telefoon- en internetdiensten, en overheidsdiensten. Financiële diensten werden in 2014 zelfs iets goedkoper.

0,4% prijsdaling
van goederen

14.

Woningmarkt

Woningmarkt veert op

De woningmarkt is in 2014 aangetrokken. Het aantal verkochte huizen steeg fors en de prijzen van bestaande koopwoningen zijn voor het eerst sinds 2008 licht gestegen. Na jarenlange afnames zijn er ook meer bouwvergunningen verleend. In vergelijking met 2008, toen de huizenprijzen een piek bereikten, lagen de prijzen in 2014 echter nog altijd 19 procent lager. Ook het aantal transacties lag in vergelijking met topjaar 2006 ongeveer een kwart lager en het aantal verleende bouwvergunningen is sinds 2008 meer dan gehalveerd.

Meer woningen verkocht

Bijna 154 duizend bestaande koopwoningen wisselden in 2014 van eigenaar. Dit is een forse stijging vergeleken met 2013, toen er 110 duizend bestaande koopwoningen werden verkocht. In vergelijking met topjaar 2006 waren er in 2014 echter nog steeds ruim een kwart minder transacties. De toename van het aantal verkopen was in 2014 het grootst bij vrijstaande woningen. Ten opzichte van 2013 wisselden ruim 45 procent meer woningen van dit type van eigenaar.

In alle provincies steeg het aantal verkopen in vergelijking met 2013. De provincie Utrecht was de koploper met een stijging van ruim 53 procent. Zeeland, waar de prijzen nog daalden met 1 procent, vertoonde de kleinste stijging in het aantal verkopen. In 2014 werden er in Zeeland 4 duizend bestaande koopwoningen verkocht, ongeveer 25 procent meer dan in 2013.

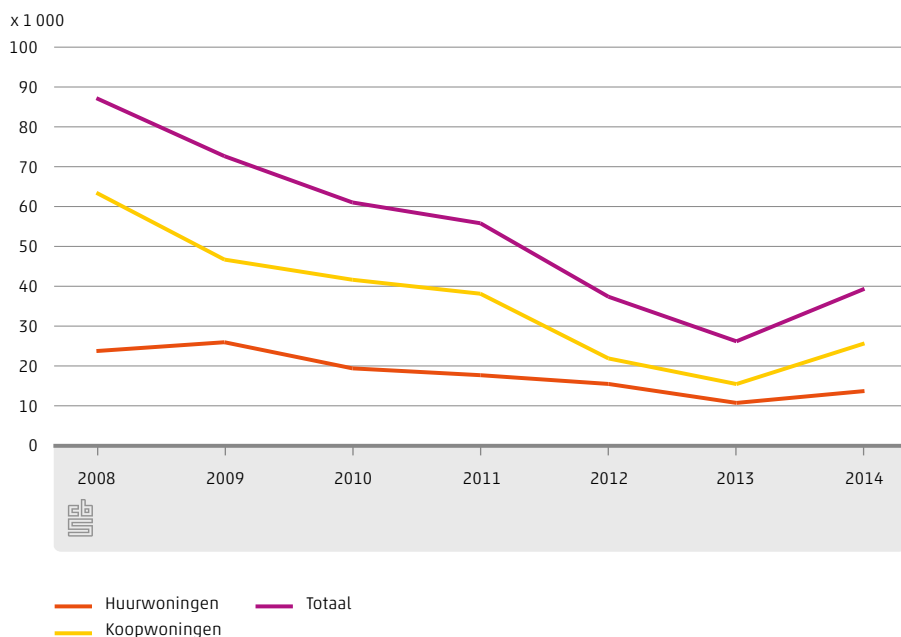
Huizenprijzen stijgen weer

De prijzen van bestaande koopwoningen stegen in 2014 met bijna 1 procent ten opzichte van het jaar daarvoor. Dit was de eerste stijging sinds 2008. In vergelijking met 2008 liggen de prijzen nog steeds bijna 19 procent lager. De grootste prijsstijging deed zich in 2014 voor bij tussenwoningen en appartementen. Van beide woningtypen stegen de prijzen met 1,5 procent ten opzichte van 2013. De prijzen van vrijstaande woningen daalden met 0,3 procent.

Regionaal waren er grote verschillen. In Noord-Holland werd met 2,7 procent de grootste gemiddelde prijsstijging gemeten. In de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Gelderland en Zeeland daalden de prijzen nog ten opzichte van het voorgaande jaar. In Friesland werd de grootste daling waargenomen (1,2 procent).

Afgegeven bouwvergunning voor nieuwbouwwoningen

Verkopen en prijzen bestaande koopwoningen

	2008	2011	2012	2013	2014
	% ontwikkeling t.o.v. een jaar eerder				
Prijzen bestaande koopwoningen	3,0	-2,4	-6,5	-6,6	0,9
	x 1 000				
Aantal transacties	182	121	117	110	154
	% ontwikkeling t.o.v. een jaar eerder				
Aantal transacties	-10	-4	-3	-6	39
eengezinswoning: totaal	-9	-3	0	-7	39
tussenwoning	-8	-4	-3	-7	42
hoekwoning	-7	-4	2	-6	34
twee-onder-één-kap	-11	-3	2	-8	31
vrijstaand	-13	4	3	-7	45
appartementen	-1	-7	-9	-3	42

Bron: CBS en Kadaster.

Meer bouwvergunningen verleend

In 2014 is voor bijna 40 duizend nieuw te bouwen woningen een bouwvergunning verleend. Dat is anderhalf keer zo veel als in 2013 toen het aantal verleende bouwvergunningen een historisch dieptepunt bereikte. Sinds het begin van de crisis in 2008 is het aantal woningen waarvoor een bouwvergunning wordt verleend meer dan gehalveerd. Voor koopwoningen bedraagt de afname bijna 60 procent, voor huurwoningen ruim 40 procent.

Het aantal verleende bouwvergunningen is in 2014 het sterkst toegenomen bij bouwers voor de markt, zoals projectontwikkelaars en aannemers (78 procent). Woningcorporaties hebben daarentegen nauwelijks meer vergunningen verkregen dan een jaar eerder (1,9 procent).

Ondanks de opleving bij de verleende bouwvergunningen voor nieuwbouw in 2014, lag het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen van 44 duizend onder dat van 2013 (49 duizend). Dit komt onder meer door het lange traject van eerste opdracht tot oplevering van de woning. Het lage aantal opgeleverde woningen weerspiegelt het lage aantal bouwvergunningen dat in voorgaande jaren werd verleend.

40% meer woningen verkocht

15.

Financiële

markten

Koersen aandelen verder gestegen

De Nederlandse AEX-index boekte in 2014 een koerswinst van 6 procent. De aandelenkoersen op de meeste westerse beurzen gingen omhoog. De rente op Nederlandse staatsobligaties bereikte een historisch dieptepunt. Op die van Griekenland na is ook de rente op staatsobligaties van alle andere eurolanden verder afgenomen. De euro daalde ongeveer 15 procent in waarde ten opzichte van de Amerikaanse dollar. De waarde van de Russische roebel is ruimschoots gehalveerd.

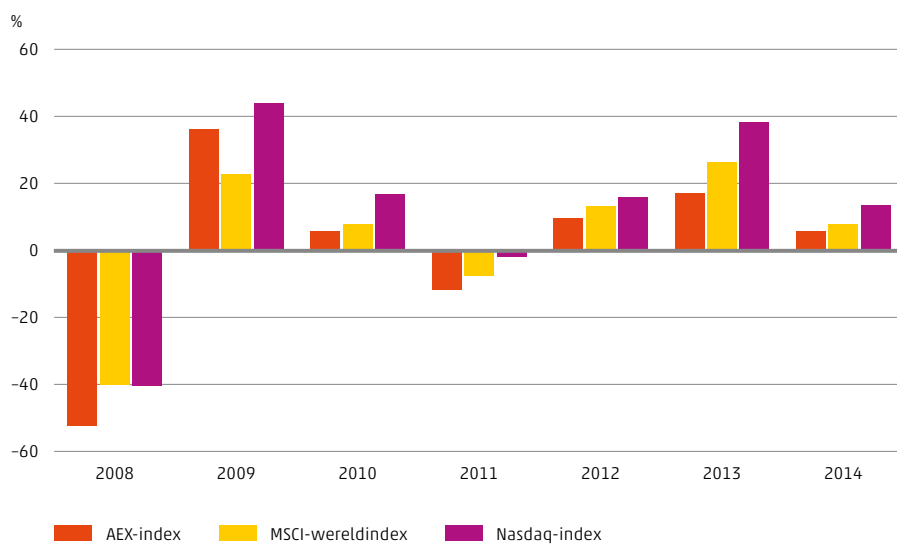
Goed jaar voor aandeelhouders

Financiële markten hadden in 2014 enerzijds te maken met een aantrekkelijke Amerikaanse economie en anderzijds met een enigszins tegenvallende economische groei in Europa en de Aziatische landen. Een zorg was de alsmaar dalende inflatie en de vrees voor deflatie: een structurele daling van de prijzen, die een periode van langdurige stagnatie markeert.

De dalende inflatie werd voor een groot deel veroorzaakt door de sterke daling van de olieprijs, met 60 procent. De daling kwam door overcapaciteit, voornamelijk veroorzaakt door toenemende olieproductie uit schaliegesteente in de Verenigde Staten. Ondanks oorlogsgeweld voerden ook Libië en Irak hun productie in 2014 op. Tegenover deze toenemende productie stond een tegenvallende vraag vanuit Europa en Azië.

Op de aandelenmarkt domineerden de positieve Amerikaanse macro-economische cijfers en wisten aandelen wereldwijd een koersrendement van ongeveer 8 procent te behalen. De rendementen waren wel maar een derde van die in 2013 werden behaald. De Amerikaanse aandelenmarkt behaalde in 2014 de hoogste koerswinst (13 procent). De Amsterdamse AEX-index behaalde een koerswinst van ongeveer 6 procent.

Koerswinst aandelen

Bron: DNB.

Rente op 10-jaars staatsobligaties en valuta's

	2008	2011	2012	2013	2014
Rente op 10-jaars staatsobligaties, jaargemiddelden					
Verenigde Staten	3,7	2,8	1,8	2,4	2,5
Eurozone	4,4	4,3	3,1	3,0	2,3
Nederland	4,2	3,0	1,9	2,0	1,5
Japan	1,5	1,1	0,9	0,7	0,6
Valutakoersen in euro's, ultimo					
Dollar	1,40	1,29	1,32	1,38	1,21
Yen	126	100	114	145	145
Britse pond	0,95	0,84	0,82	0,83	0,78
Noorse kroon	9,8	7,8	7,3	8,4	9,0
Russische roebel	41	42	40	45	72

Bron: MSCI, DNB.

Rente op Nederlandse staatsobligaties extreem laag

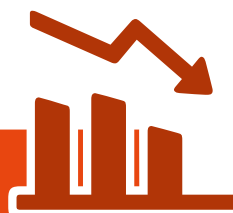
De rente op staatsobligaties is in 2014 in de meeste westerse landen verder gedaald. In Europa leidde het gerucht dat de Europese Centrale Bank overwoog in 2015 staatsobligaties te gaan opkopen tot een sterkere daling van de rente dan in de VS. In de VS is gedurende heel 2014 opkoopprogramma van obligaties door de centrale bank juist geleidelijk afgebouwd en in oktober tot een einde gekomen. Sindsdien wordt er gespeculeerd op het moment dat de centrale bank het officiële rentetarief gaat verhogen.

In Nederland zakte de rente op 10-jaars staatsobligaties aan het einde van 2014 naar 0,8 procent, vergeleken met 2,0 procent aan het begin van het jaar. Ook de rente op staatsobligaties in andere eurolanden is afgenomen. Alle sterke eurolanden zitten inmiddels onder de 1 procent. De Duitse rente op staatsobligaties bedroeg eind 2014 nog maar 0,6 procent. Alleen de zuidelijke eurolanden betalen iets meer. In Spanje is de rente bijvoorbeeld 1,5 procent, in Italië 2,0 procent en in Portugal 3,4 procent. Alleen in Griekenland is de rente op staatsobligaties nog relatief hoog (8 procent).

Euro daalt

De euro kwam in 2014 onder druk en verloor ongeveer 15 procent van zijn waarde ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Dit kwam onder andere door het grote verschil in economische ontwikkeling tussen de eurozone en de Amerikaanse dollar. Van alle toonaangevende valuta's is de Russische roebel in 2014 het meest in waarde gedaald. De waarde van deze munt is ruimschoots gehalveerd ten opzichte van de dollar. Dit komt door de grote onzekerheid over de Russische economie, die wordt geremd door de westerse sancties tegen het land en de sterke daling van de olieprijs. De dalende olieprijs en daarmee de lagere opbrengsten uit verkoop raakten ook de Noorse kroon. Noorwegen is de grootste olieproducent van West-Europa.

15% waardedaling euro

16.

Rente

Rentetarieven dalen verder

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in 2014 de officiële rente verder verlaagd naar 0,05 procent. Hiermee staat de rente op het laagste niveau ooit in de geschiedenis van de muntunie. Ook de spaarrente, de hypotheekrente en de rente op staatsobligaties zijn op historisch lage niveaus beland.

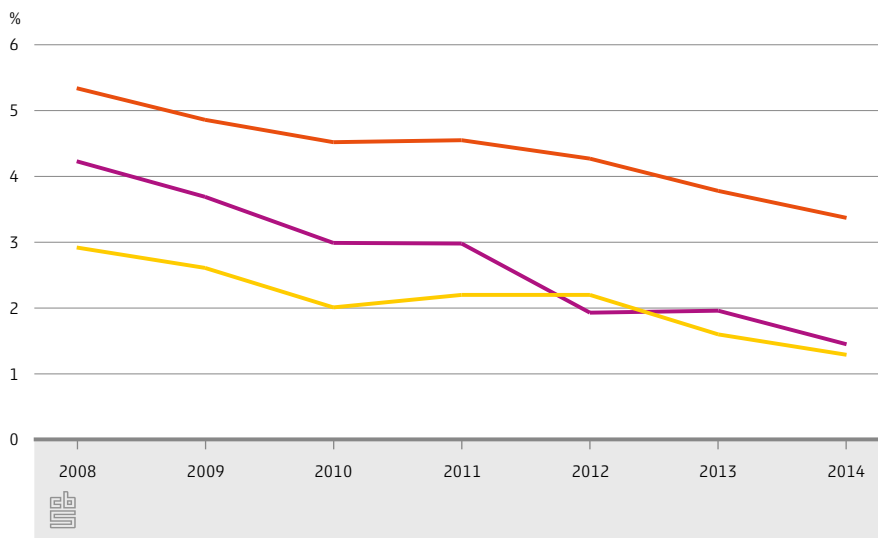
Officiële rentes centrale banken zeer laag

In 2014 lagen de officiële rentetarieven in de meeste westerse landen op een zeer laag niveau. In 2008, toen de kredietcrisis zich aankondigde, verlaagden centrale banken wereldwijd de officiële rentetarieven om de economie te stimuleren. Hierdoor kunnen banken namelijk goedkoper lenen bij de centrale bank, wat moet leiden tot lagere rentetarieven voor consumenten en bedrijven. Doordat de rente lager wordt, kunnen bedrijven gemakkelijker geld lenen om nieuwe investeringen te doen en te innoveren. Voor consumenten betekent een lage rente minder inkomsten uit sparen. Daarom gaat de spaarder zijn geld in andere dingen beleggen, zoals aandelen of vastgoed. Hierdoor kan de economie weer op gang gebracht worden.

In de eurozone werd het officiële rentetarief, de herfinancieringsrente, in diverse stappen verlaagd van 4 procent in 2008 naar 0,05 procent eind 2014. Ook in andere westerse landen werden de officiële rentetarieven fors verlaagd. Het gevoerde rentebeleid was overigens niet in ieder land hetzelfde. De centrale banken van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld verlaagden de officiële rentetarieven in korte tijd met grote stappen om daarna lang vast te houden aan een lage rente.

Nederlandse rente op woninghypotheken, sparen en staatsobligaties

- Woninghypotheken (nieuwe contracten, gewogen gemiddelde)
- Spaarente (deposito's met opzegtermijn korter dan drie maanden)
- Rente op 10-jaars staatsobligaties

Bron: DNB.

Officiële rentetarieven centrale banken, stand januari

	2008	2009	2010-2012	2013	2014
	%				
Eurozone	4,00	2,50	1,00	0,75	0,25
Verenigd Koninkrijk	5,50	1,50	0,5	0,5	0,5
Verenigde Staten	3,5	0,0-0,25	0,0-0,25	0,0-0,25	0,0-0,25
Japan	0,5	0,1	0,1	0	0,1

Bron: ECB, Federal Reserve, Bank of England, Bank of Japan.

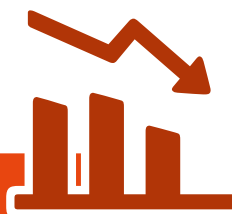
Spaarrente naar ongekend dieptepunt

De renteverlagingen van de ECB hebben direct gevolgen voor de spaarrentes. Het rentetarief van de ECB is de rente die banken betalen aan de ECB als zij daar geld lenen. Is deze rente laag, dan kunnen banken goedkoop geld lenen bij de ECB. Een andere manier van banken om aan geld te komen, vormt het spaargeld van de consument. Banken hebben minder behoefte om geld van spaarders aan te trekken bij een lage ECB-rente, waardoor de spaarrentes onder druk komen te staan. Met de verlagingen van de rente door de ECB daalde vanaf 2008 daarom ook de spaarrente in Nederland, behalve tussen 2010 en 2012. Naar aanleiding van de bankencrisis werden er nieuwe internationale bankregels opgesteld in het zogenoemde Basel-III akkoord. Een van die regels was dat banken een grotere financiële buffer op moesten bouwen. De regel zou in 2013 ingaan. Het gevolg was dat banken halverwege 2011 de spaarrentes massaal verhoogden om aan geld te komen voor deze financiële buffer. Kort daarna, in december 2012, verlaagde de ECB de rente verder en begon de spaarrente weer te dalen tot bijna 1 procent in 2014.

Hypotheekrente daalt ook

Ook de hypotheekrente is in Nederland sinds het begin van de crisis in een dalende trend terecht gekomen en ligt op een historisch laag niveau. Gemiddeld wordt nu ongeveer twee procentpunt minder rente op een hypotheek betaald dan in 2008. De lage hypotheekrente wordt enerzijds veroorzaakt door de hiervoor besproken lage officiële rentes en anderzijds door de lage rente op staatsobligaties. Door de wereldwijde economische crisis is de rente op staatsobligaties de afgelopen jaren fors gedaald. De rente op Nederlandse staatsobligaties met een looptijd van tien jaar zakte zelfs naar 0,5 procent, zie *Financiële markten*.

2 procentpunt lagere
hypotheekrente

Gebeurtenissen

in 2014

Gebeurtenissen

Januari

Minister Kamp van Economische Zaken beperkt na een reeks aardbevingen de gaswinning in Groningen.

Liberty Global, het moederbedrijf van UPC, doet een bod van 10 miljard euro op de Nederlandse kabelmaatschappij Ziggo. De overname wordt in november definitief, nadat de Europese Commissie en de aandeelhouders van Ziggo hun fiat hebben gegeven. Als gevolg van de overname gaan ongeveer 900 banen verloren.

Februari

De Nederlandse tak van boekhandelketen Polare gaat failliet. Polare herbergde de grootste en meest gerenommeerde boekhandels van Nederland. Na het faillissement beleven veel filialen als losstaande boekhandels een doorstart. De Belgische tak van Polare bestaat nog wel.

Maart

De Krim (Oekraïne) treedt toe tot Rusland, nadat in een referendum de overgrote meerderheid van de bevolking zich voor aansluiting met Rusland heeft uitgesproken.

De eerste drie maanden van 2014 kent Nederland een relatief zachte winter. Er wordt daardoor minder gas verbruikt en geproduceerd. Mede hierdoor krimpt de Nederlandse economie in het eerste kwartaal.

April

De Engelse vertaling van het boek van de Franse econoom Thomas Piketty wordt uitgebracht, en *Capital in the twenty-first century* haalt ook in Nederland volop het economisch nieuws. Volgens Piketty wordt de vermogensongelijkheid groter doordat het rendement op kapitaal vaak hoger is dan de economische groei. Piketty bezoekt later in het jaar de Tweede Kamer waar hij pleit voor een progressieve vermogensbelasting.

Op 6 april bestormen pro-Russische actievoerders het gebouw van de regionale overheid in Donetsk, in het oosten van Oekraïne, en hangen de Russische vlag op. In de maanden erna ontaardt de situatie in Oost-Oekraïne stapsgewijs in een burgeroorlog.

Mei

De euro was vanaf halverwege 2012 bezig aan een opmars en bereikt begin mei 2014 een waarde van 1,39 dollar. Hierna zet een daling in. Aan het eind van 2014 is de euro nog 1,21 dollar waard. In januari 2015, vlak na de jaarwisseling, daalt de waarde van de euro naar het laagste niveau sinds 2005.

Juni

Een vat Brentolie piekt op ruim 115 dollar. In de maanden erna keldert de olieprijs tot onder de grens van 50 dollar, de laagste stand sinds 2009. Eind 2014 kostte een vat 57 dollar.

De islamitische terreurgroep ISIS roept eind juni een kalifaat uit: de Islamitische Staat (IS). Een coalitie van diverse westerse en omliggende landen helpt Iraakse en Koerdische troepen de opmars van IS te stuiten. In september besluit het kabinet hieraan bij te dragen door zes F-16's in te zetten. Met het oog op de internationale spanningen krijgt het ministerie van Defensie na jaren van bezuinigingen iets meer financiële ruimte.

Juli

Een toestel van Malaysia Airlines, bezig aan vlucht MH17 van Amsterdam naar Kuala Lumpur, stort neer in het oorlogsgebied in Oost-Oekraïne. Geen van de 298 inzittenden overleeft het ongeluk.

Koning Willem-Alexander heropent de autofabriek van VDL Nedcar in Born. Eind 2012 rolde daar de laatste auto van de band. Voor de productie van de Mini Hatchback kunnen alle 1 500 oud-werknemers weer aan de slag. Daarnaast worden 700 nieuwe arbeidskrachten aangenomen.

Augustus

De Europese Unie stelt sancties in tegen Rusland wegens de situatie in Oekraïne. Rusland reageert op de sancties door voedselproducten uit de Europese Unie en enkele andere landen te weren. De boycot kost Nederland zeker 300 miljoen euro.

Oktober

Begin oktober wordt winkelketen Halfords failliet verklaard. Twee maanden later wordt duidelijk dat het bedrijf in afgeslankte vorm een doorstart zal maken. Ongeveer 450 medewerkers verliezen hun baan.

November

Twee grote Nederlandse banken maken reorganisatieplannen bekend. ABN Amro wil tot 2018 tussen de 650 en 1 000 banen schrappen en ING gaat de komende drie jaar 1 700 interne en 1 075 externe voltijdfuncties opheffen. Onder meer vanwege de digitalisering zijn er steeds minder werknemers nodig in de financiële wereld. Aan het begin van het jaar had Rabobank al aangekondigd tussen de 1 000 en 2 000 arbeidsplaatsen te zullen schrappen.

December

De Nederlandse kledingketen Mexx gaat grotendeels failliet. Er werken 1 500 mensen, van wie 500 in Nederland. In 2006 maakte de keten nog een jaaromzet van meer dan een miljard euro. De afgelopen jaren was die omzet gehalveerd. Begin 2015 wordt bekend dat Mexx een doorstart zal maken onder een Turkse eigenaar. Overigens daalde het aantal faillissementen in 2014 fors in vergelijking met 2013.

De gemiddelde dagtemperatuur over het hele jaar komt uit op 11,5 graden Celsius. Dit is 1,4 graden warmer dan gemiddeld. Hiermee is 2014 het warmste jaar van de laatste drie eeuwen. Door de warmte was er minder vraag naar aardgas.